

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

katedra obchodního práva

Téma diplomové práce: **Institucionální rozhodčí řízení**

Vedoucí diplomové práce:

Prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc.

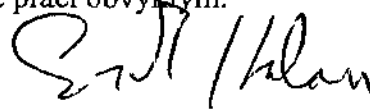
Diplomant:

Erik Kolan

Běhounkova 35, 158 00, Praha 5

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Praze dne 27. března 2007

Handwritten signature of Erik Kolan in black ink, consisting of stylized initials and the surname 'Kolan'.

.....
Erik Kolan

Rád bych poděkoval Prof. JUDr. Monice Pauknerové, CSc. za odborné vedení a pomoc při psaní této diplomové práce i během studia a také Markétě Gerhartové za pečlivou korekturu.

OBSAH

1. ÚVOD	4
2. POJEM A FORMY ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ	7
2.1 POJEM.....	7
2.2 ARBITRALITA.....	8
2.3 PRÁVNÍ POVAHA ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ	9
2.4 FORMY ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ.....	13
2.4.1 Rozhodčí řízení ad hoc, rozhodčí řízení institucionální	13
2.4.2 Rozhodčí řízení speciální a obecné.....	16
2.4.3 Rozhodčí řízení podle vázanosti rozhodce zákonem.....	16
3. PRAMENY PRÁVNÍ ÚPRAVY	18
3.1 MEZINÁRODNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVA	18
3.1.1 Ženevské protokoly	18
3.1.2 Newyorská úmluva	19
3.1.3 Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži	19
3.1.4 Washingtonská úmluva.....	20
3.1.5 UNCITRAL	20
3.1.6 Další mezinárodní prameny	21
3.2 ČESKÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA.....	22
3.2.1 Zákonná úprava	22
3.2.2 Předpisy stálých rozhodčích soudů.....	23
4. ROZHODČÍ SMLOUVA A ROZHODCI STÁLÉHO ROZHODČÍHO SOUDU	24
4.1 ROZHODČÍ SMLOUVA	24
4.2 ROZHODCI.....	27
5. ROZHODNÉ PRÁVO PRO SPORY S MEZINÁRODNÍM PRVKEM A ROZHODOVÁNÍ PODLE EQUITY	30
5.1 PRÁVO ROZHODNÉ PRO ROZHODČÍ SMLOUVU.....	30
5.2 PRÁVO ROZHODNÉ PRO ARBITRÁŽNÍ PROCES.....	31
5.3 PRÁVO ROZHODNÉ PRO MERITUM SPORU	32
5.3.1 Volba práva rozhodného	32

5.3.2	Postup dle kolizních norem	34
6	STÁLÉ ROZHODČÍ SOUDY V ČR A TZV. ARBITRÁŽNÍ CENTRA	36
6.1	JEDNOTLIVÉ STÁLÉ ROZHODČÍ SOUDY	36
6.1.1	Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR.....	36
6.1.2	Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno ..	37
6.1.3	Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha	38
6.2	PROBLEMATIKA ARBITRÁŽNÍCH CENTER.....	38
7.	ŘÍZENÍ PŘED ROZHODČÍM SOUDEM PŘI HK ČR A AK ČR.....	42
7.1	ZÁSADY ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ.....	42
7.2	PRŮBĚH ŘÍZENÍ PŘED ROZHODČÍM SOUDEM PŘI HK ČR A AK ČR.....	44
7.2.1	Zahájení řízení	44
7.2.2	Průběh řízení	45
7.2.3	Skončení řízení	47
7.2.4	Náklady řízení.....	48
8.	VYBRANÉ STÁLÉ ROZHODČÍ SOUDY V ZAHRANIČÍ... 50	
8.1	ROZHODČÍ SOUD MEZINÁRODNÍ OBCHODNÍ KOMORY V PAŘÍŽI.....	50
8.2	MEZINÁRODNÍ STŘEDISKO PRO ŘEŠENÍ SPORŮ Z INVESTIC... 51	
8.3	MEZINÁRODNÍ ROZHODČÍ SOUD V LONDÝNĚ	53
8.4	ROZHODČÍ INSTITUT STOCKHOLMSKÉ OBCHODNÍ KOMORY	53
8.5	MEZINÁRODNÍ ROZHODČÍ SOUD OBCHODNÍ KOMORY RAKOUSKA	54
9.	ZÁVĚR.....	56

Seznam použitých zkratk

ZRŘ	zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, v platném znění
ZMPS	zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, v platném znění
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění
ICC	Mezinárodní obchodní komora (International Chamber of Commerce) v Paříži
ICSID	Mezinárodní středisko pro řešení sporů z investic (International Center for the Settlement of the Investment Disputes)
UNCITRAL	Komise OSN pro právo mezinárodního obchodu (United Nations Commission on International Trade Law)
RS	Rozhodčí soud
RS při HK ČR a AK ČR	Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky
Rsp	„Rozhodčí – sporné“, spisová značka sporných řízení projednávaných RS při HK ČR a AK ČR, následuje pořadové číslo sporu/rok
EÚml	Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži

1. Úvod

Rozhodčí řízení, neboli mezinárodní obchodní arbitráž, se do povědomí české laické veřejnosti dostalo především díky dvěma prohraným a v ČR silně medializovaným arbitrážím. První z nich, která se týkala kontroly nad TV Nova, byla vedena mezi Českou republikou a společností CME (Ronald Lauder) a státní rozpočet přišla na cca. 10, 7 mld. Kč. Ta druhá, týkající se Investiční a poštovní banky, byla vedena mezi Českou republikou a Saluka Investments BV (člen skupiny Nomura). Tento spor byl nedávno ukončen poměrně kontroverzním smírem.¹

Přiznám se, že i ve mně vzbudily tyto arbitráže zájem a touhu dozvědět se o této problematice víc. Rozhodčí řízení a jiné formy alternativního řešení sporů jsou totiž stále častějším způsobem řešení nejen sporů z investic, o které se jedná v obou výše popsaných případech, ale i přeshraničních a nověji i vnitrostátních obchodních sporů.

Shodu na rozhodčí doložce navíc považuji za projev určitého vyššího stupně právního uvědomění smluvních stran. Není náhodou, že arbitráž historicky vznikla právě mezi obchodníky, kde je nutná určitá důvěra k obchodnímu partnerovi. Pokud přesto spor vznikne, je potřeba ho řešit rychle, neformálně a co nejlevněji. Zdlouhavost a nákladnost soudního řízení totiž odrazují zejména slabší smluvní

---

¹ Součástí nezveřejněné dohody byl mimo jiné i příslib Vlády ČR požádat Prezidenta ČR o milost manažerům vyšetřovaným v souvislosti s kauzou IPB.

partnery od toho, aby vůbec své pohledávky vymáhaly. Značná část těchto subjektů však o možnosti alternativního řešení sporů ani neví.

I když je rozhodčí řízení podle některých názorů dokonce starší než civilní řízení soudní, k jeho zásadnímu rozšíření došlo až počátkem 20. století. To jen dokazuje, jak úzce je tato problematika propojena s rozvojem obchodu, a to zejména mezinárodního. Po roce 1989, a zejména po přistoupení České republiky k Evropské unii v roce 2004, se naše ekonomika stává čím dál otevřenější globalizovanému světovému obchodu, hodnota výměny zboží mezi ČR a zahraničím každoročně stoupá. Navíc přijetím nové úpravy rozhodčího řízení v roce 1994 (zákon č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů) bylo u nás v rozhodčím řízení nově umožněno projednávání sporů zcela bez mezinárodního prvku a dokonce i sporů neobchodních. Všechny tyto faktory ve spojení se stále ještě neuspokojivou rychlostí a mnohdy i kvalitou rozhodování tuzemských soudů naznačují, že význam rozhodčího řízení bude nadále stoupat.

V této práci se budu snažit zaměřit na důvody, jež vedou strany k řešení svých sporů v rozhodčím řízení. Jakým postupem k tomu dochází, jaká pozitiva, ale i rizika rozhodčí řízení stranám sporu přináší. Budu také zkoumat podstatu rozhodčího řízení, o které v teorii zdaleka nepanuje shoda. Díky faktu, že rozhodčí řízení je typicky řízením s mezinárodním prvkem, nelze se nezabývat některými kolizními otázkami, které takové řízení přináší.

Jak již název práce napovídá, budu se zabývat rozhodčím řízením institucionálním a řízením ad hoc tak ponechám spíše stranou. Číním tak nejen vzhledem k rozsahu práce. Řízení před stálým rozhodčím soudem ať již v ČR, nebo u některého z renomovaných zahraničních arbitrážních soudů totiž přináší stranám v porovnání s rozhodčím řízením ad hoc určité výhody² a garanci kvalitního a respektovaného rozhodnutí sporu. Zaměřím se zejména na institucionální rozhodčí řízení v ČR, které

---

² Přesto například obě výše jmenované arbitráže byly vedeny jako rozhodčí řízení ad hoc podle rozhodčích pravidel UNCITRAL.

reprezentuje především Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky (dále jen Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR), ale například i na aktuální problematiku tzv. rozhodčích center a jejich dosti diskutovanou legalitu. Krom toho budu zkoumat i některé z nejvýznamnějších stálých rozhodčích soudů v zahraničí, jako jsou Rozhodčí soud mezinárodní obchodní komory v Paříži (dále jen ICC Court), Mezinárodní středisko pro řešení sporů z investic ve Washingtonu (dále jen ICSID) nebo Arbitrážní institut Stockholmské obchodní komory (dále jen SCC Court).

2. Pojem a formy rozhodčího řízení

2.1 POJEM

Legální definici rozhodčího řízení v české právní úpravě nenajdeme. ZRŘ se ve svém § 1 spokojí se stručným popisem věcného rozsahu zákona.³ Vhodnou definici přináší nejnovější česká monografie K. Růžičky⁴ „*Obecně se rozhodčí řízení definuje jako rozhodování sporů soukromými osobami nebo nestátními rozhodčími institucemi, které jsou oprávněny na základě dotčených právních předpisů předložený spor projednat a rozhodnout.*“

Je nutné zdůraznit, že rozhodčí řízení je pouze jednou z forem alternativního řešení sporů, neboli ADR (Alternative dispute resolution). V praxi je známa a používána celá řada dalších mimosoudních způsobů řešení sporů jako jsou **negociace** (jednání mezi stranami), **mediace a konciliace** (jednání mezi stranami řízené třetí nezávislou osobou, jejíž rozhodnutí jsou nezávazná), nebo tzv. **mini-trial** (simulované soudní řízení vedené neutrální osobou, která stranám nastiňuje, jak by pravděpodobně vypadal průběh a výsledek soudního sporu).⁵ Jedině rozhodčí řízení však proti ostatním formám ADR poskytuje autoritativní rozhodnutí sporu mezi

---

³ § 1 ZRŘ: „Tento zákon upravuje rozhodování majetkových sporů nezávislými a nestrannými rozhodci a výkon rozhodčích nálezů.“

⁴ Růžička, K.: *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*, Plzeň, Aleš Čeněk, 2005, s. 19

⁵ Blíže k problematice ADR např. Raban, P.: *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*, Praha, C.H. Beck, 2004, s. 5-42

stranami, které je závazné, v zásadě konečné (viz. dále), uznávané státem a tudíž i vykonatelné.

Rozhodčí řízení je také potřeba důsledně odlišit od **institutu finančního arbitra** podle zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, který řeší spory mezi poskytovateli služeb platebního styku a jejich klienty, nebo mezi vydavateli a uživateli elektronických platebních prostředků. Finančního arbitra volí Poslanecká sněmovna, je tedy státním orgánem. Naproti tomu rozhodce je soukromou osobou. Též řízení dle zmíněného zákona je odlišné od rozhodčího řízení.⁶

Jak již bylo řečeno, rozhodčí řízení není institut nikterak nový. Bylo známo již v době starověkého Říma. Na našem území se možnost řešit spory rozhodcem datuje již od dob Karla IV. Zákonem garantovaná možnost uzavírat rozhodčí smlouvu se však otevřela teprve v roce 1885 civilním řádem soudním, který byl recipován do československého práva a platil až do roku 1950. Například v Anglii platil tzv. Arbitration Act již od roku 1610.

K výraznějšímu rozvoji rozhodčího řízení došlo až s průmyslovou revolucí a následných rozvojem obchodu, zejména pak po první světové válce. První stálou rozhodčí institucí s celosvětovou působností se stal již v roce 1919 Rozhodčí soud mezinárodní obchodní komory v Paříži. Od té doby prošlo rozhodčí řízení celosvětově významnou profesionalizací, formalizací řízení i legalizací. Pokud v prvních 20 letech existence tohoto Rozhodčího soudu byla většina sporů řešena konciliací a rozhodci byli většinou obchodníky, v roce 1991 zde už mělo 97% rozhodců právnické vzdělání a počet sporů řešených konciliací poklesl k 3%.⁷

2.2 ARBITRALITA

I když přijetím nového zákona o rozhodčím řízení v roce 1994 u nás došlo k významnému rozšíření okruhu sporů (viz. výše), které lze rozhodnout cestou

⁶ Podrobněji: <http://www.finarbitr.cz/>

⁷ Srov. Bühring-Uhle, Ch.: *Arbitration and Mediation in International Business*, Haag, Kluwer Law International, 1996, s. 40

arbitráže, v ČR ani nikde v zahraničí státní moc neumožňuje tímto způsobem řešení jakýchkoliv sporů. Hovoříme proto o tzv. **arbitralitě**, možnosti stran sjednat pro konkrétní okruh sporů jejich projednání a rozhodnutí před rozhodcem (rozhodčím soudem). Okruh těchto sporů stanoví § 2 odst. 1 a 2 ZRR. V rozhodčím řízení lze v ČR projednat **spory majetkové**, pokud je lze **jinak projednat v soudním řízení** (viz. § 2 a § 7 OSŘ) a pokud **lze v dané věci uzavřít smír** (§ 99 OSŘ). Výslovně jsou z projednání rozhodci vyloučeny spory z konkursu a vyrovnání a spory, které vznikly v souvislosti s výkonem rozhodnutí.

Musíme také vzít v úvahu, že některé spory nelze projednat v rozhodčím řízení již z povahy věci. Rozhodce tak nemůže nahradit státní soud v řízeních osobního stavu (typicky rozvod manželství), řízeních zahajovaných z moci úřední dle § 81 OSŘ a dalších řízeních, která by šla souhrmně označit jako řízení nesporná.

2.3 PRÁVNÍ POVAHA ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ

Je známo několik teorií, které vysvětlují podstatu rozhodčího řízení. Přestože je tato problematika víceméně teoretická, odráží se v praktické rovině v judikatuře Ústavního soudu (viz. dále) a vyvolává poměrně rozsáhlou odbornou diskusi.

Teorie smluvní ve své klasické podobě považuje rozhodce za jakéhosi zástupce stran, který zjišťuje obsah původní dohody mezi stranami a svá zjištění poté uvede v rozhodčím nálezu. Ten je vlastně jakousi smlouvou.⁸ Moderní smluvní teorie naproti tomu již nepovažuje rozhodce za zástupce strany a rozhodčí nález za smlouvu, setrvává však na názoru, že rozhodčí řízení ze smlouvy vychází.

Teorie jurisdikční (rozsudková) vidí podstatu rozhodčího řízení blíže klasickému řízení soudnímu. Rozhodci zde nejsou zástupci stran, nýbrž mají zákonem delegovanou pravomoc státu nalézat právo. Rozhodčí řízení má kontradiktorní

---

⁸ Dle usnesení Ústavního soudu ČR IV. ÚS 174/02 smlouvou o narovnání. „*Rozhodce nenalézá právo, ale tvoří (eventuálně napevno stanoví, vyjasňuje, tedy narovnává) závazkový vztah v zastoupení stran.*“

povahu a úkolem rozhodce (rozhodčího senátu) je autoritativně rozhodnout spor, který mu byl předložen.

Prvky obou předchozích v sobě zahrnuje **teorie smíšená**. Tato teorie zdůrazňuje roli rozhodčí smlouvy jako zdroje pravomoci rozhodce spor projednat. Pro zbytek řízení je však rozhodce v pozici soudce, vystupuje samostatně a vydává pravomocné rozhodnutí.

Autonomní teorie jakožto nejmladší ze všech (vznikla až ve 2. polovině 20.století) všechny předešlé odmítá a soustředí se na účel rozhodčího řízení, který má sloužit zejména obchodní praxi. Rozhodčí řízení je podle ní třeba vnímat jako celek, přičemž jde o řízení *sui genesis*.⁹

Většina českých teoretiků (Z. Kučera, K. Růžička, A. Bělohlávek) s výjimkou P. Rabana se tradičně přiklání k teorii jurisdikční. Poměrně značnou polemiku v této oblasti proto vzbudila judikatura Ústavního soudu ČR.

Na Ústavní soud se někdy obracejí neúspěšní účastníci rozhodčího řízení a formou ústavní stížnosti se domáhají zrušení pro ně nevýhodných rozhodčích nálezů. Ústavní soud v těchto případech stížnosti pravidelně odmítá, ne však vždy se stejným odůvodněním. Nesouhlas právní teorie například nevyvolává usnesení III. ÚS 460/01 z listopadu 2001, kde Ústavní soud odmítá stěžovatele se zdůvodněním, že rozhodčí smlouvou **dobrovolně nahradil pořad práva**, a tím z vlastního a svobodného rozhodnutí nevyčerpal procesní prostředky.¹⁰ Naopak řadu nesouhlasných reakcí¹¹ si vysloužilo usnesení IV. ÚS 174/02. Ústavní soud zde odmítá ústavní stížnost se zdůvodněním, že **rozhodčí nález není pravomocným rozhodnutím orgánu veřejné moci**.¹² Toto samotné tvrzení v zásadě nevyvolává

⁹ Blíže k právní povaze rozhodčího řízení viz. Růžička, K.: *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*, Plzeň, Aleš Čeněk, 2005, s. 21-25

¹⁰ Viz. §75 odst.1 zákona č. 183/1993 Sb. o Ústavním soudu

¹¹ Srov. např. Kučera, Z.: *Mezinárodní právo soukromé*, Brno, Doplněk, 2004, s. 430; Růžička, K.: *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*, Plzeň, Aleš Čeněk, 2005, s. 24-25; Bělohlávek, A.: *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*, Komentář, Praha, C.H.Beck, 2004, s. 19-26

¹² Srov. §72 odst.1 písm. a) zákona č. 183/1993 Sb. o Ústavním soudu: „*Ústavní stížnost jsou oprávněni podat: a) fyzická nebo právnická osoba podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy, jestliže tvrdí,*

pochyb.¹³ I jurisdikční teorie považuje rozhodce pouze za soukromoprávní subjekt, kterému byla zákonem delegována pravomoc rozhodnout spor (a tedy odňata soudu, jakožto orgánu moci veřejné).

Kontroverzně však působí zbytek odůvodnění Ústavního soudu ve výše uvedené věci: „Charakter rozhodčí činnosti je založený smlouvou delegující vůli stran a její výsledek je činností narovnávací ve smyslu § 585 občanského zákoníku. Výsledek pak je kvalifikovanou formou závazku a jako takový je též závazný. Rozhodce nenalézá právo, ale tvoří (eventuelně napevno staví, vyjasňuje, tedy narovnává) závazkový vztah v zastoupení stran. Jeho moc tedy není delegována svrchovanou mocí státu, ale pochází od soukromé vlastní moci stran určovat si svůj osud, kterou mu svěřili. Rozhodčí nález je vynutitelný z důvodu vynutitelnosti závazku, který byl rozhodcem v zastoupení stran uzavřen.“

Pro úplnost třeba dodat, že argumentace Ústavního soudu odpovídá názoru významného slovenského profesora, jenž byl předsedou rozhodčího senátu, který touto stížností napadený rozhodčí nález vydal. Nicméně obdobný názor vyslovil Ústavní soud opakovaně, čímž dosti vyhraněně hájí teorii smluvní. Touto argumentací nejenže nepovažuje rozhodce (rozhodčí soud) za orgán moci veřejné (viz. výše), ale i popírá zákonnou delegaci svrchované pravomoci státu rozhodnout spor a zdroj této pravomoci vidí čistě v soukromoprávní svobodě stran určovat si vlastní osud.¹⁴

Osobně se ztotožňuji spíše s nesouhlasným stanoviskem již zmíněných teoretiků a to mimo jiné z následujících důvodů:¹⁵

Se závěrem Ústavního soudu nelze souhlasit už z teoretického hlediska, neboť je to právě a jenom arbitráž, která se vymyká ostatním druhům ADR tím, že **výsledkem**

že pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byla účastníkem, opatřením nebo jiným zásahem orgánu veřejné moci (dále jen "zásah orgánu veřejné moci") bylo porušeno její základní právo nebo svoboda zaručené ústavním pořádkem (dále jen "ústavně zaručené základní právo nebo svoboda")“

¹³ Výjimkou je názor R. Pechy: K právní povaze rozhodčích nálezů, Bulletin advokacie 5/2003, s. 41 a násl.

¹⁴ Kučera, Z.: Mezinárodní právo soukromé, Brno, Doplněk, 2004, s. 430

¹⁵ Z řady publikovaných argumentů vybírám ty, které považuji na nejrelevantnější.

rozhodčího procesu není konsensus stran (i když jím samozřejmě být může), nýbrž rozhodčí nález, se kterým bude jedna strana sporu zpravidla velmi nesouhlasit.

Pokud bychom přistoupili na argumentaci Ústavního soudu, že rozhodčí nález je jistou formou smlouvy o narovnání, bylo by také nepochybně možné, aby sporné strany postoupily rozhodčímu senátu například spor týkající se konkursu (dle zákona č. 328/1991 Sb.). I tento spor by přeci mohl být předmětem dohody a narovnání podle §585 občanského zákoníku.¹⁶ Takový spor ovšem rozhodčím řízením řešit nelze, protože to jednoznačně neumožňuje §2 odst. 1. ZRŘ. Byl to totiž zákonodárce, kdo převáděl na rozhodce pravomoc spory rozhodovat a v tomto případě se rozhodl ji nepřevést.

Dalším podstatným faktorem je **vynutitelnost rozhodčího nálezu**. Ten je podle §38 ZRŘ a § 40 odst. 1. písm c) exekučního řádu exekučním titulem. Jen těžko si lze přitom představit, že by takovým exekučním titulem byla dohoda o narovnání. „*Subjekty možná mohou na rozhodce delegovat svou svobodnou vůli (moc určovat si svůj vlastní osud), rozhodně na něj však nemohou delegovat moc, kterou nemají (tj. moc vynutit na druhém plnění).*“¹⁷

Dalším argumentem je **§ 116 občanského soudního řádu**. Z jeho 1. odstavce vyplývá jednoznačná povinnost soudu zastavit řízení k námitce žalovaného, že věc má být podle smlouvy účastníků projednána v řízení před rozhodci. Takové ustanovení občanského soudního řádu by nemělo smysl, pokud by rozhodčí řízení bylo pouhým narovnáním. V průběhu narovnání by strany přeci nebyly omezeny na právu požadovat rozhodnutí ve věci soudní cestou.¹⁸

Konečně, pohled na právní povahu rozhodčího řízení je třeba vnímat v mezinárodním (evropském) kontextu. Je třeba mít na paměti, že zde mluvíme především o mezinárodní obchodní arbitráži a vliv zahraniční úpravy (zejména

¹⁶ Růžička, K.: K otázce právní povahy rozhodčího řízení, Bulletin advokacie 5/2003, s. 39

¹⁷ Pecha, R.: K právní povaze rozhodčích nálezů, Bulletin advokacie 5/2003, s. 44

¹⁸ Růžička, K.: K otázce právní povahy rozhodčího řízení, Bulletin advokacie 5/2003, s. 38

vzorového zákona UNCITRAL, Evropské úmluvy o obchodní arbitráži a dalších, viz. dále) je neoddiskutovatelný. Nabízí se tak srovnání s úpravou německou. Zde je rozhodčí řízení upraveno v 10. knize ZPO (německého občanského soudního řádu), což samo nasvědčuje, jakému postavení se rozhodčí řízení v Německu těší. §1055 zmíněné knihy pak doslova říká: „**Rozhodčí nález má pro strany účinek pravomocného soudního rozsudku**“¹⁹ (a tedy ne jakési další dohody mezi stranami). Respektovaný mnichovský komentář pak doplňuje, že teprve účinek rozhodčího nálezu, který je stejný jako účinek soudního rozsudku, zakládá praktickou způsobilost rozhodčího řízení být alternativou k soudní pravomoci státu. Činnost rozhodce v rozhodčím řízení je proto nalézáním práva.²⁰

Přes všechny zmíněné diskuse, se osobně přikláním k teorii smíšené, kterou považuji za vyvážený kompromis mezi oběma krajními směry. Nemohu, z výše uvedených důvodů, souhlasit s pohledem smluvní teorie, přesto vidím rozhodčí smlouvu jako nejpodstatnější zdroj pravomoci rozhodce, bez které by delegace pravomoci státu na rozhodce zůstala jen teoretickým modelem. Je to ostatně rozhodčí smlouva (a ne zákon o rozhodčím řízení), která nejvíce ovlivňuje rozhodčí řízení co do počtu rozhodců, procesních pravidel, výběru rozhodného práva (u sporů s mezinárodním prvkem), výběru fóra apod.

2.4 FORMY ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ

Různí autoři české a zahraniční arbitrážní teorie přinášejí různá dělení rozhodčího řízení dle druhů, neboli forem. Následující přehled si klade za cíl nastínit základní z nich a popsat nejdůležitější prvky tohoto členění.

2.4.1 Rozhodčí řízení ad hoc, rozhodčí řízení institucionální

Základním a nesporně nejdůležitějším dělením rozhodčího řízení je dělení dle stálosti rozhodčí instituce.

---

¹⁹ §1055 ZPO (Zivilprozessordnung): „*Der Schiedsspruch hat unter den Parteien die Wirkung eines rechtskräftigen gerichtlichen Urteils.*“

²⁰ Lüke, G., Wax, P.: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung*, Mnichov, C.H.Beck, 2001, s.1353

Rozhodčí řízení ad hoc je původní, starší formou arbitráže. Rozhodčí senát (jediný rozhodce) je v tomto případě ustanoven pro konkrétní spor mezi stranami a vydáním rozhodčího nálezu jeho činnost končí.²¹ Rozhodce vyberou strany sporu, jimi určená osoba, nebo instituce (dále jen appointing authority), případně kombinace obojího. Při výběru rozhodců nejsou strany vázány žádným seznamem rozhodců, jak tomu je zpravidla u stálého rozhodčího soudu. Strany si také mohou určit procesní pravidla, kterými se má rozhodčí senát řídit, případně mohou odkázat na pravidla kodifikovaná, určit místo řízení apod. Tento typ je dnes často využíván při sporech silnějších subjektů (typicky investiční spory mezi státem a nadnárodní společnostmi), méně vhodný je pro menší subjekty, které nemají s arbitráží dostatečné zkušenosti, protože neobsahuje tolik procesních záruk jako řízení institucionální.

Rozhodčí řízení institucionální probíhá před stálým rozhodčím soudem. Takové soudy jsou zřizovány nejčastěji při obchodních komorách či burzách jednotlivých států. Mnohé z nich mají dnes již dlouhou tradici a v obchodních kruzích požívají respekt, který zvyšuje pravděpodobnost dobrovolného podřízení se rozhodčímu nálezu (např. až 92% nálezů Rozhodčího soudu při ICC v Paříži je splněno dobrovolně).²² Základními znaky stálého rozhodčího soudu jsou: stálé sídlo, statut, statutární orgány, které jednají jeho jménem, stálá pravidla pro řízení a poplatky (řády, sazebníky poplatků apod.; i ty však zpravidla nechávají stranám i rozhodcům jistou volnost a flexibilitu), stálý administrativní aparát zabezpečující chod řízení a listina rozhodců.²³

Tato práce bude nadále pojednávat o rozhodčím řízení institucionálním, a to zejména kvůli řadě výhod, které pro strany znamená sjednání příslušnosti stálého rozhodčího soudu (viz. výše).

---

²¹ Rozehnalová, N.: *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*, Praha, ASPI, 2002, s. 47

²² Bühring-Uhle, Ch.: *Arbitration and Mediation in International Business*, Haag, Kluwer Law International, 1996, s. 46

²³ Rozehnalová, N.: *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*, Praha, ASPI, 2002, s. 44-5

Kromě již zmíněného renomé, mezi ně patří i větší jistota, že spor bude skutečně vyřešen například v případě úmrtí rozhodce, stabilní zázemí a jasná, předem daná pravidla řízení. Při uzavírání rozhodčí doložky lze totiž jen těžko odhadnout, jakého druhu spor bude, jaké řízení je pro něj nejvhodnější, jestli budou strany spolupracovat na jeho vyřešení atd. Zahnutí všech těchto faktorů do rozhodčí doložky je pak úkolem téměř nemožným. Uznávaná pravidla stálého rozhodčího soudu tak mnohem lépe zajišťují spravedlnost, proveditelnost řízení i garanci následné vynutitelnosti.²⁴

Je ovšem třeba zmínit i relativní negativa institucionálního řízení. Mohou jimi být mimo jiné vyšší náklady zejména prestižních zahraničních rozhodčích soudů, menší flexibilita a kontrola stran nad průběhem řízení. Zároveň je třeba dodat, že mnohé z nejistot ad hoc arbitráže lze odstranit odkazem na Rozhodčí pravidla UNCITRAL, event. pravidla některé stálé rozhodčí instituce (aniž by tím byla zřízena její pravomoc rozhodnout spor).

Lze tedy shrnout následovně:

Rozhodčí řízení se ve světě i u nás provádí ve dvou základních formách, kterými jsou řízení ad hoc a řízení před stálým rozhodčím soudem. Autor se zde přiklání k výhodám druhého ze jmenovaných řízení. I arbitráž ad hoc však má nesporně svá pozitiva, pro která ji lze doporučit pro spory velkých subjektů (např. spory z investic), nebo pro řízení, u nichž se příslušnost rozhodčího senátu sjednává až po propuknutí sporu. Pokud jsou v takovém případě strany schopny spolupracovat a shodnout se na způsobu projednání, je řízení ad hoc možností, jak lépe přizpůsobit arbitrážní pravidla konkrétnímu sporu a efektivně dospět k řešení. Ve většině ostatních případů lze doporučit řízení institucionální.

---

²⁴ Bühring-Uhle, Ch.: *Arbitration and Mediation in International Business*, Haag, Kluwer Law International, 1996, s. 46

2.4.2 Rozhodčí řízení speciální a obecné

Speciální rozhodčí řízení je arbitráž prováděná specializovanými stálými rozhodčími soudy nebo specializovanými rozhodci, kteří jsou často odborníky na danou problematiku a ne právníky. Týká se velice úzkého okruhu obchodních sporů jakými jsou např. námořní pojištění, spory z komoditních burz a burz cenných papírů. V České republice takovou arbitráž představují Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno a Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha.

Rozhodčí řízení obecné je pak jakékoliv jiné řízení, ať již u stálého rozhodčího soudu, nebo u rozhodčího senátu ad hoc, jehož působnost je obecná. Tato práce se bude nadále zabývat pouze obecnou arbitráží, speciální se dotkne zcela okrajově.

2.4.3 Rozhodčí řízení podle vázanosti rozhodce zákonem

Pokud není sjednáno jinak, je rozhodce, stejně jako soudce, **vázán zákonem a mezinárodní smlouvou**. Ve vztazích s mezinárodním prvkem pak lze v rozhodčí smlouvě zvolit rozhodné právo (viz. kapitola 5.). Zvláštností arbitráže je navíc možnost stran sjednat nejen procesní, ale i hmotněprávní rámec pro budoucí projednání sporu.

Rozhodčí řízení, pokud k tomu strany daly souhlas, může být rozhodnuto pouze **podle zásad spravedlnosti** neboli **equity** (ex aequo et bono). Při takovém rozhodování není rozhodce vázán zákonem, své rozhodnutí založí pouze na subjektivním vnímání spravedlnosti, právním cítění. Takové rozhodování je ale velmi nepředvídatelné, neboť pocit spravedlnosti je každým jedince vnímán jinak.²⁵

Kompromisem obou možností je pak pravomoc rozhodce neaplikovat ta ustanovení zákona, která by strany samy mohly ve smlouvě vyloučit (tedy ustanovení dispozitivní) a která by podle jeho mínění vedla k nespravedlivému rozhodčímu nálezu. Rozhodce v tomto případě nemůže právo ignorovat, ale musí se řídit jen

---

²⁵ Viz. také Růžička, K.: Mezinárodní obchodní arbitráž, Plzeň, Prospektum, 1997, s. 37

jeho kogentními ustanoveními.²⁶ Tento původně francouzský institut nazývaný **amiable compositeur** české právo nezná, je ale součástí mnoha právních úprav rozhodčího řízení, které vycházejí z vzorového zákona UNCITRAL. Je ovšem nutné poznamenat, že obsah tohoto termínu může být jednotlivými národními právními řády i autory vnímán odlišně od výše uvedeného.²⁷

---

²⁶ Bühring-Uhle, Ch.: *Arbitration and Mediation in International Business*, Haag, Kluwer Law International, 1996, s. 51-52

²⁷ Viz. Rozehnalová, N.: *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*, Praha, ASPI, 2002, s. 139

3. Prameny právní úpravy

3.1 MEZINÁRODNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVA

Jak již bylo řečeno, rozhodčí řízení zažilo svůj největší rozvoj počátkem 20. století, a to především díky mezinárodnímu obchodu a potřebě neutrálního řešení sporů z něj vznikajících. Nepřekvapí tedy, že bylo už tehdy v zájmu všech obchodujících stran (později i přes studenou válku v zájmu obou znesvářených bloků) přijmout kvalitní mezinárodní úpravu pro oblast mezinárodní obchodní arbitráže. Úprava v mezinárodních úmluvách má před národní zákonnou úpravou aplikační přednost,²⁸ uvádím ji tedy jako první.

3.1.1 Ženevské protokoly

Již v roce 1923 dochází k první snaze o mezinárodní unifikaci rozhodčího řízení. **Ženevský protokol o doložkách o rozsudích** (191/1931 Sb.) a **Ženevská úmluva o vykonatelnosti cizích rozhodčích výroků** (192/1931 Sb.), obě dnes již překonané Newyorskou úmluvou, znamenaly významný krok v rozvoji mezinárodní obchodní arbitráže. Jde o první mezinárodní úpravu uznání a výkonu rozhodčích nálezů, která upravovala jak podmínky uznání, tak i překážky uznání a výkonu. Řada problémů zde sice zůstala nevyřešena, přesto mají tyto protokoly i dnes význam pro státy, které neratifikovaly Newyorskou úmluvu.

---

²⁸ § 47 ZRŘ

3.1.2 Newyorská úmluva

Naprostý průlom přinesla v roce 1958 na půdě OSN přijatá **Newyorská úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů** (dále jen Newyorská úmluva), kterou je dnes vázáno cca. 140 států světa. Na rozdíl od Bruselské úmluvy o soudní příslušnosti a uznání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (1968) nebo Luganské úmluvy přijaté později (obě upravují uznání a výkon soudních rozhodnutí) tak zahrnuje téměř všechny státy světa relevantní z hlediska mezinárodního obchodu. Zároveň je o více než dekádu starší, i když podle některých názorů méně propracovaná.²⁹

Newyorská úmluva upravuje nejen uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů, jak název naznačuje, ale i formu rozhodčí smlouvy, povinnost soudů uznat písemnou rozhodčí smlouvu a zastavit řízení tam, kde je taková smlouva předložena, výčet písemností, které je třeba k žádosti o uznání přiložit, a taxativní výčet důvodů, pro které je možné uznání a výkon rozhodčího nálezu odepřít.³⁰

Ženevské protokoly pozbývají pro smluvní strany této úmluvy platnost v rozsahu, v jakém se pro ně Newyorská úmluva stává platnou.³¹ ČR učinila při ratifikaci výhradu, podle které použije Newyorskou úmluvu jen pro uznání a výkon rozhodčích nálezů vydaných na území jiného smluvního státu.

3.1.3 Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži

Tato regionální úmluva byla přijata v roce 1961 na půdě Evropské hospodářské komise OSN zejména k regulaci obchodních vztahů mezi tzv. Východem a Západem tehdejší Evropy. Na rozdíl od Newyorské úmluvy upravuje zejména zahájení a průběh řízení. Novinkou je institut zvláštního výboru, který má u rozhodčího řízení ad hoc jmenovat rozhodce a určit místo arbitráže, pokud jsou strany nečinné.

---

²⁹ Bühring-Uhle, Ch.: *Arbitration and Mediation in International Business*, Haag, Kluwer Law International, 1996, s. 78

³⁰ Ty se v podstatě shodují s důvody v § 39 ZRŘ

³¹ Čl. VII. odst. 2. Newyorské úmluvy

Evropská úmluva také výslovně zužuje důvody pro odepření uznání a výkonu rozhodčích nálezů v Newyorské úmluvě na důvody, které uvádí její čl. IX. odst. 1. Pro státy, které jsou smluvní stranou obou úmluv tedy platí úprava Evropské úmluvy.³²

3.1.4 Washingtonská úmluva

Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států z roku 1965 (420/1992 Sb.) řeší specifickou problematiku sporů, kde na jedné straně stojí suverénní stát a na druhé straně zahraniční investor (fyzická nebo právnická osoba). Tyto spory vycházející většinou z dvoustranných smluv o ochraně a podpoře investic, které také stanoví způsob řešení budoucích sporů (téměř vždy se jedná o jistou formu mezinárodní arbitráže). Úmluva byla iniciována Světovou bankou a doposud ratifikována 143 zeměmi.³³

Washingtonská úmluva zřizuje Mezinárodní středisko pro řešení sporů z investic (ICSID), které je specializovaným stálým rozhodčím soudem pro řešení sporů z investic, určuje pravomoc a řízení u střediska i uznání a výkon rozhodčích nálezů střediska. Od jeho zřízení mohou na pravomoc střediska odkazovat smlouvy o ochraně investic, nebo mu může být spor předložen na základě dohody stran.³⁴

3.1.5 UNCITRAL

Komise OSN pro právo mezinárodního obchodu (UNCITRAL) vypracovala několik dokumentů, které sice nejsou bezprostředně závazným pramenem práva, přesto se postupem času staly velmi respektovaným a používaným zdrojem pro vnitrostátní kodifikace rozhodčího řízení. Tyto dokumenty se týkají především rozhodčího řízení ad hoc, a proto se jimi (vzhledem k zaměření této práce) ve větší míře dále zabývat nebudu.

---

³² Ke konfliktu mezinárodních úmluv upravujících rozhodčí řízení podrobněji: Rozehnalová, N.: *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*, Praha, ASPI, 2002, s. 49-52

³³ <http://www.worldbank.org/icsid/constate/c-states-en.htm>

³⁴ Blíže viz. kapitola 8.2

Vzorový zákon UNCITRAL byl vypracován v roce 1985 a od té doby se stal modelem pro řadu národních zákonů upravujících rozhodčí řízení, včetně českého. Některé země ho převzaly v podstatě v doslovném znění. Zákon upravuje především rozhodčí řízení ad hoc, zabývá se ale (stejně jako národní zákony) i rozhodčí smlouvou, rozhodným právem pro spory s mezinárodním prvkem, náležitostmi rozhodčího nálezu, opravnými prostředky a v neposlední řadě uznáním a výkonem rozhodčích nálezů.

Za zmínku stojí i **Rozhodčí pravidla UNCITRAL** z roku 1976, která odbourávají některé nejistoty rozhodčího řízení ad hoc tím, že určují přesný postup řízení. Strany na ně mohou odkázat v rozhodčí doložce, nebo i později, a smluvit tak, že projednávání jejich sporu se bude řídit těmito pravidly.³⁵

3.1.6 Další mezinárodní prameny

Pro úplnost je třeba zmínit i další nadnárodní prameny práva upravující rozhodčí řízení. Mohou jimi být zejména **bilaterální smlouvy o právní pomoci**, které někdy obsahují ustanovení o uznání a výkonu rozhodčích nálezů. Některé z těchto smluv byly po našem přistoupení k EU ve vztazích k členským státům nahrazeny Bruselskou úmluvou (resp. nařízením tuto úmluvu nahrazujícím), mnohé však zůstávají i dnes v platnosti.³⁶

Naopak **komunitární právo** Evropských společenství problematiku rozhodčího řízení neupravuje (institut finančního arbitra nemá jak již bylo zmíněno výše s klasickým rozhodčím řízením mnoho společného). Relevantní je pouze judikatura Soudního dvora ES,³⁷ který v souvislosti s čl. 177 smlouvy o ES (upravujícím povinnost soudů členských států obrátit se na tento soud s tzv. prejudiciální otázkou), odmítl svou pravomoc s tím, že rozhodčí soud, jako soukromoprávní

---

³⁵ Vzhledem k § 13 odst. 3 ZRŘ lze rozhodčích pravidel UNCITRAL (nebo i jiných pravidel), pokud na ně strany odkáží, použít i pro řízení před stálým rozhodčím soudem místo jeho Řádu; viz. např. Rsp 110/01

³⁶ Přehled dvoustranných smluv o právní pomoci obsahujících otázku uznání a výkonu rozhodčích nálezů viz. Rozehnalová, N.: *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*, Praha, ASPI, 2002, s. 55

³⁷ Případ č. 102/81 Deutsche Hochseefischerei vs. Reederei Mond Hochseefischerei z 23.3.1982

subjekt, není povinen ani oprávněn požádat Soudní dvůr ES o rozhodnutí prejudiciální otázky.³⁸

3.2 ČESKÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA

3.2.1 Zákonná úprava

Zákon č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů přinesl proti svému předchůdci zákonu o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů platnému na našem území od roku 1963 podstatnou změnu. Umožnil totiž provádět rozhodčí řízení i pro vnitrostátní spory a spory neobchodní. Tím uvolnil cestu podstatnému zvýšení počtu sporů, které se u nás projednávají v rozhodčím řízení (pokud v roce 1998 byl počet vnitrostátních a mezinárodních sporů projednávaných před RS při HK ČR a AK ČR téměř stejný, do roku 2002 vyrostl počet vnitrostátních sporů na čtyř až pětinasobek sporů zahraničních³⁹).

Zákon je považován za kvalitní a spíše konzervativní úpravu (viz dále). Má osm částí, které upravují všechny podstatné oblasti problematiky rozhodčího řízení.

Dále se pro úpravu řízení před rozhodčím senátem podpůrně použije ustanovení **občanského soudního řádu (99/1963 Sb.)**⁴⁰ a pro řízení s mezinárodním prvkem ustanovení **zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním (97/1963 Sb.)**. Mezi zákonné prameny třeba ještě zmínit normy zřizující tři stálé rozhodčí soudy působící v ČR. Jsou to zákon č. 301/1992 Sb. o Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR zřizující RS při HK ČR a AK ČR, zákon č. 214/1992 Sb. o burze cenných papírů zřizující Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha a zákon č. 229/1992 Sb. o komoditních burzách zřizující Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno.

---

³⁸ Podrobněji viz. Bělohávek, A.: *Rozhodčí řízení a komunitární právo*, Právní rozhledy, Příloha Evropské právo 10/2002, s. 7-11

³⁹ Rejstřík rozhodnutí RS při HK ČR a AK ČR, Přehled sporů

⁴⁰ Viz. §44 ZRŘ

3.2.2 Předpisy stálých rozhodčích soudů

Prameny právní úpravy rozhodčího řízení institucionálního jsou i řády a další předpisy stálých rozhodčích soudů, podle kterých řízení u těchto soudů probíhá. Tyto předpisy považujeme za vnitrostátní a jsou vydávány na základě a v mezích zákona upravujícího rozhodčí řízení v místě sídla stálého rozhodčího soudu (v ČR je to zejména § 13 ZRŘ). Pravomoc těchto soudů si však mohou zvolit (a u prestižních rozhodčích soudů se tak často děje) subjekty, které k domovskému státu rozhodčího soudu nemají žádný bližší vztah. Jejich dopad tak výrazně překračuje hranice státu sídla rozhodčího soudu. I tyto řády však, na rozdíl od úpravy řízení před soudem, nechávají stranám dostatek volnosti, jinak by se institucionální arbitráž stala jen jakousi další verzí soudního řízení.

Nejdůležitější stálý rozhodčí osud u nás, Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR, vydal následující předpisy:

Statut Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR upravuje základní organizační otázky jako jsou sídlo, orgány soudu, listinu rozhodců a hospodaření soudu.

Řád Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR (pro mezinárodní spory) a Řád Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR pro vnitrostátní spory upravují průběh řízení před RS podle toho, zda se jedná o spor se zahraničním subjektem, nebo spor čistě vnitrostátní. Novinkou jsou pak **Zvláštní dodatek Řádu pro rozhodčí řízení on-line**, který od roku 2004 umožňuje provedení rozhodčího řízení pomocí sítě internet (pouze pro vnitrostátní spory) a **Pravidla pro řešení sporů o domény .eu**, podle kterých se nově řeší evropské spory o tyto domény.

Pravidla o nákladech pro jednotlivé druhy sporů jsou vydávány jako příloha ke všem řádům a spolu se **Sazebníky** upravují náklady a poplatky za rozhodčí řízení vedené RS při HK ČR a AK ČR.

4. Rozhodčí smlouva a rozhodci stálého rozhodčího soudu

4.1 ROZHODČÍ SMLOUVA

Rozhodčí smlouva (upravená v § 2 a § 3 ZRR) je písemným ujednáním stran, že případné spory, které podle příslušného zákona mohou být předmětem rozhodčího řízení, mají být rozhodovány rozhodcem (rozhodci), nebo stálou rozhodčí institucí.⁴¹ Nejpodstatnějším aspektem rozhodčí smlouvy je vůle stran derogovat pravomoc civilních soudů k projednání sporu. Povinnost soudu zastavit řízení, pokud žalovaný namítne uzavřenou rozhodčí smlouvu, a tím nedostatek pravomoci soudu, výslovně stanoví § 106 OSŘ. Rozhodčí smlouva je závazná i pro nástupce smluvních stran, pokud takové nástupnictví nevyloučí.

Také o právní povaze rozhodčí smlouvy se v teorii vedou rozsáhlé diskuse. Autoři ji (v souladu s jejich názorem na již zmíněnou právní povahu rozhodčího řízení) považují buď za smlouvu procesní,⁴² nebo hmotněprávní.⁴³ Vzhledem k rozsahu této práce se však touto problematikou blíže zabývat nebudu.

Rozhodčí smlouvu lze uzavřít ve třech základních formách. Pokud mluvíme o **smlouvě o rozhodci**, jedná se o případ, kdy spor mezi stranami již nastal, a strany se

---

⁴¹ Růžička, K.: Mezinárodní obchodní arbitráž, Plzeň, Prospektum, 1997, s. 24

⁴² Např. Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR, Plzeň, Aleš Čeněk, 2005, s. 38

⁴³ Raban, P.: Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí, Praha, C.H.Beck, 2004, s. 50-54

domluvily, že jeho vyřešení předají konkrétnímu rozhodci/rozhodčímu soudu. Takový případ však nebývá příliš častý. U již nastalého sporu obvykle není pro jednu ze stran (budoucího žalovaného) výhodné na rozhodčí smlouvu přistoupit, a to zejména kvůli jednoinstančnosti (rychlosti) a snadné vykonatelnosti rozhodčího řízení.

Typicky bude rozhodčí smlouva uzavřena ve formě **rozhodčí doložky**. Doložka bývá součástí závazkových smluv a strany si v ní sjednávají, že všechny spory, které vzniknou z dané smlouvy a v souvislosti s ní, budou rozhodnuty v rozhodčím řízení. Tedy v době, kdy strany doložku sjednávají, mezi nimi ještě žádný spor není.

Rozhodčí doložka, ač je součástí konkrétní smlouvy, musí být posuzována zcela samostatně a nezávisle na platnosti závazkové smlouvy, již je součástí. Vyplývá to jednak z § 267 odst. 3 obchodního zákoníku,⁴⁴ (i když spory řešené v rozhodčím řízení v ČR nemusí mít vždy obchodní charakter, viz. výše), tak i z judikatury RS při HK ČR a AK ČR: „...*písemná rozhodčí smlouva není součástí jiné smlouvy, ale je samostatným právním úkonem...*“⁴⁵ „...*písemná rozhodčí doložka je nezávislá na platnosti smlouvy, v jejímž textu je obsažena. Případná neplatnost smlouvy nemá za následek neplatnost rozhodčí doložky.*“⁴⁶

Variantou je i uzavření tzv. **neomezeného kompromisu**. Při takové rozhodčí smlouvě se strany dohodnou, že všechny spory, které mezi nimi mohou v budoucnu vzniknout z neurčitého počtu právních vztahů, budou rozhodnuty v rozhodčím řízení. Takové ujednání bude praktické zejména pro smluvní partnery, kteří spolu dlouhodobě obchodují.

Pravomoc rozhodce může být smluvena například i **odkazem na všeobecné obchodní podmínky**, kterými se příslušná smlouva řídí a které takové ujednání obsahují. Vždy se však musí jednat o výslovný odkaz a písemné ujednání. K. Růžička pak za zvláštní typ rozhodčí smlouvy považuje tzv. **asymetrické**

⁴⁴ „*Je-li součástí jinak neplatné smlouvy...dohoda o řešení sporu mezi smluvními stranami, jsou tyto dohody neplatné pouze v případě, že se na ně vztahuje důvod neplatnosti...*“

⁴⁵ Rsp 213/02

⁴⁶ Rsp 24/99

rozhodčí doložky, podle kterých jedna ze smluvních stran může kromě rozhodčí žaloby podat i žalobu u civilního soudu.⁴⁷

Rozhodčí smlouva sjednávající pravomoc stálého rozhodčího soudu nemusí být příliš obsáhlá. Veškerá další ujednání⁴⁸ zde totiž nahrazuje řád a pravidla řízení stálého RS, na který smlouva odkazuje. Přitom platí, že pokud není v rozhodčí smlouvě sjednáno jinak, podrobují se strany těmto předpisům (§13 odst. 3 ZRŘ). Aby se předešlo v praxi častým problémům vycházejícím z nepřesných rozhodčích doložek,⁴⁹ zveřejňují stálé rozhodčí instituce vzory rozhodčích doložek zakládající jejich pravomoc. Například standardní rozhodčí doložka ve prospěch RS Mezinárodní obchodní komory (ICC) zní: „*Všechny spory vzniklé z této smlouvy a nebo v souvislosti s ní budou řešeny s konečnou platností podle Pravidel rozhodčího řízení Mezinárodní obchodní komory jedním nebo více rozhodci jmenovanými podle těchto Pravidel.*“⁵⁰

Diskuse vyvstala i nad nutností písemnosti rozhodčí smlouvy. Tu jednoznačně jako podmínku planosti stanoví § 3 odst. 1 ZRŘ a také čl. 2 Newyorské úmluvy (která navíc vyžaduje k žádosti o uznání a výkonu rozhodčího nálezu připojit originál nebo ověřenou kopii rozhodčí smlouvy). Obecně lze říci, že podmínku písemnosti nelze chápat příliš formalisticky⁵¹ a splňují ji i rozhodčí smlouvy uzavřené výměnou dopisů, telefaxem, nebo písemným odkazem na smluvní podmínky. Za akceptovatelnou formu se v poslední době považuje i výměna e-mailů (elektronická forma nevybuzuje žádnou pochybnost v rozhodčím řízení on-line).

V tomto světle působí poněkud nejasně §1 odst. 2 obou Řádů RS při HK ČR a AK ČR, které umožňují projednat spor v rozhodčím řízení i bez předchozí písemné rozhodčí smlouvy, pokud je z písemných projevů vůle stran v zahájeném rozhodčím řízení patrná jejich nepochybná vůle podřídit se pravomoci RS. Nelze než souhlasit

⁴⁷ Růžička, K.: *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*, Plzeň, Aleš Čeněk, 2005, s. 43-4

⁴⁸ Velmi dobrý přehled aspektů, které musí strany zvážit a případně zařadit do rozhodčí smlouvy viz. Oehmke, T.: *International Arbitration*, New York, LCPC, 1990

⁴⁹ Např. Rsp 93/99, Rsp 61/98

⁵⁰ <http://www.iccwbo.org/court/arbitration/id4090/index.html>

⁵¹ Mothejzlková, J., Steiner, V.: *Zákon o rozhodčím řízení, Komentář*, Praha, C.H.Beck, 1996, s. 25

s K. Růžičkou, že podmínkou projednání v tomto případě je fakt, že strana je v řízení činná, tedy jmenuje rozhodce, sdělí, že souhlasí s pravomocí rozhodčího soudu apod.⁵² V takovém případě je s ohledem na Newyorskou úmluvu (čl. IV odst. 1), která jako součást žádosti o uznání a výkon rozhodčího nálezu v zahraničí požaduje připojení originálu nebo kopie rozhodčí smlouvy, velmi žádoucí, aby byl výslovný souhlas s pravomocí RS obsažen a stranami podepsán v zápisu z prvního jednání ve věci. V žádném případě tedy nelze projednat v arbitráži spor bez platné rozhodčí smlouvy, aniž by strana žalovaná na sporu aktivně participovala.

4.2 ROZHODCI

Jednou ze základních výhod rozhodčího řízení oproti řízení soudnímu je možnost vybrat si rozhodce (rozhodčí senát), který spor rozhodne. Volba rozhodce může mít nemalý vliv na výsledek sporu, a proto by každá strana měla důkladně zvažovat, koho si zvolí. Kdo tedy může být rozhodcem a podle jakých kritérií vybrat toho správného?

Rozhodcem v ČR i zahraničí může být zásadně jen fyzická osoba, která je zletilá a způsobilá k právním úkonům. V některých zemích je stanoven minimální věk, u nás to tak v ZRŘ není. Rozhodcem obecně může být i cizinec, přitom postačí, pokud je způsobilý k právním úkonům podle práva své domovské země, nebo práva českého. Naše úprava už dále nestanoví žádné požadavky na kvalifikaci rozhodce. Právníké vzdělání tedy není nutné, i když je přinejmenším časté. Vychází tak vstříc historické podstatě rozhodčího řízení, že spor má rozhodnout osoba, která má důvěru stran.⁵³ Další kritéria pro zápis do seznamu rozhodců si však kladou řady stálých rozhodčích soudů. Zapsání do listiny renomovaného stálého RS, by tak nemělo být jen ohodnocením kvalit rozhodce, ale i garancí kvality rozhodování. Výběr rozhodce nezapsaného na takové listině pak obvykle podléhá souhlasu vedení stálého rozhodčího soudu.

---

⁵² Růžička, K.: Je rozhodčí smlouva základem rozhodčího řízení?, *Bulletin advokacie*, 10/2005, s. 53

⁵³ Bělohávek, A.: Osoba rozhodce v rozhodčím řízení, *Právní rádce*, 10/2003, s. 23

Strany by měly zvážit více kritérií, než se rozhodnou, kterého rozhodce jmenují. Je důležité informovat se o odborných kvalitách daného rozhodce, právních názorech, které zastává (především v souvislosti s předmětným sporem), zvážit i věk, míru zkušeností v daném oboru, zohlednit jeho dosavadní praxi apod. Lze tak učinit z oficiálních zdrojů (články a publikace, internet...), ale i neoficiálních (diskuse s rozhodcem, reference kolegů apod.).⁵⁴

Rozhodčí senát bývá většinou složen tak, že každá strana jmenuje jednoho rozhodce, a ti následně zvolí předsedu senátu. V případě rozhodování jedním rozhodcem se strany na jeho jméně musí shodnout. Pokud však některá ze stran svého rozhodce nejmenuje, případně nedojde ke shodě na jméně, jmenuje rozhodce zpravidla orgán stálého RS. V případě RS při HK ČR a AK ČR je jím předseda RS. V řízení ad hoc tak musí učinit příslušný civilní soud.

Funkce rozhodce je dobrovolná, podmínkou je jeho písemný souhlas se jmenováním, který bývá součástí spisu. V případě rozhodce vybraného z listiny rozhodců stálého rozhodčího soudu se tento souhlas presumuje (rozhodce vyjádřil svůj souhlas už tím, že se nechal zapsat na listinu rozhodců). O skutečnostech, které se rozhodce dozví v souvislosti s výkonem funkce, je povinen zachovávat mlčenlivost. Mlčenlivosti jej mohou zprostit jen obě strany nebo soud.

Zásadní podmínkou je **nepodjatost** a **nestrannost** (neutralita) rozhodce. Před svým případným jmenováním musí rozhodce stranám oznámit všechny okolnosti, které by mohly vést k pochybnostem o jeho nepodjatosti (§8 ZRŘ). Pokud takové okolnosti nastaly až po jeho jmenování, je povinen se funkce vzdát. Na vyloučení rozhodce pro podjatost se strany mohou domluvit, tato varianta ovšem nebývá příliš častá. Dále může strana navrhnout vyloučení rozhodce u civilního soudu, nedostatkem české zákonné úpravy je pak nestanovení lhůty, do kdy tak může učinit. Postup vyloučení je také pravidelně upraven v rádech stálých RS. Řád RS při HK ČR a AK ČR v § 22 stanoví, že odmítnutí rozhodce pro podjatost musí strana učinit do zahájení ústního jednání, později jen ze závažných důvodů. O vyloučení pak

---

⁵⁴ Popov, S.: Osoba rozhodce, Bulletin advokacie, 6/2006, s. 36-7

rozhodují zbylí členové senátu. V případě, že mezi nimi nedojde ke shodě, jde o vyloučení jediného rozhodce, nebo odmítnutí směřuje proti víc než jednomu rozhodci stejného rozhodčího senátu, rozhoduje o vyloučení předsednictvo RS.

I pojem „nestrannost“ pak může být vnímán poněkud rozdílně. Překážkou nestrannosti by například neměl být právní názor rozhodce nebo běžný společenský kontakt se stranou sporu. RS při HK ČR a AK ČR také judikoval, že samotný fakt, že rozhodce dříve rozhodoval spor mezi stejnými stranami, nestačí k jeho odmítnutí jako podjatého.⁵⁵ Nelze už ale souhlasit s názorem A. Bělohávk, že *„Za důvod nestrannosti... v žádném případě nelze považovat... ani případ, kdy rozhodce a třeba procesní zmocněnec strany nebo jiný rozhodce pracují pro jednoho a téhož zaměstnavatele jiného, než je některá ze stran samotných nebo osoba blízká účastníkům řízení.“*⁵⁶ Právě v takovém případě již RS při HK ČR a AK ČR judikoval zcela správně názor opačný: *„Pochybnosti o nezávislosti a nestrannosti rozhodce jsou dány též tehdy, pokud rozhodce jmenovaný stranou ad hoc působí v téže advokátní kanceláři, v jaké působí právní zástupce žalovaného...“*⁵⁷

Problematiku odměňování rozhodců nemusíme v institucionální arbitráži podrobněji řešit. Jeho výši totiž jasně stanoví stálé RS ve svých pravidlech (např. Pravidla o nákladech RS při HK ČR a AK ČR).

---

⁵⁵ Rsp 122/02

⁵⁶ Bělohávek, A.: Osoba rozhodce v rozhodčím řízení, Právní rádce, 10/2003, s. 23

⁵⁷ Rsp 53/95, v tomto případě musel být tajemník RS jmenován rozhodce náhradní

5. Rozhodné právo pro spory s mezinárodním prvkem a rozhodování podle equity

Jak již bylo řečeno, spory řešené v rozhodčím řízení byly tradičně a jsou dodnes typicky spory z mezinárodního obchodního styku. Takové spory označujeme za spory s **mezinárodním prvkem**⁵⁸ a při jejich řešení vyvstává otázka rozhodného práva, tedy otázka, jakou právní úpravou se má daný vztah řídit. Představme si celkem obvyklou situaci. Česká a německá firma spolu v Rakousku uzavřou smlouvu s rozhodčí doložkou, podle které bude veškeré spory z této smlouvy řešit Rozhodčí soud při ICC v Paříži, přičemž samotné rozhodčí řízení proběhne v Londýně. V takovém případě musíme řešit celou řadu kolizních otázek. Lze je shrnout do tří základních problémů a sice, jakým právem se bude řídit rozhodčí smlouva, jakým právem se bude řídit proces rozhodčího řízení a především podle jakých norem bude rozhodčí soud rozhodovat o meritě sporu.⁵⁹ Tato problematika je upravena v 5. části ZRR, přednost před těmito ustanoveními má však Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži (její čl. VII.).

5.1 PRÁVO ROZHODNÉ PRO ROZHODČÍ SMLOUVU

Česká teorie i praxe (na rozdíl od některých zahraničních úprav) se silně drží zásady **legis fori**. Platnost rozhodčí smlouvy se tedy bude obvykle posuzovat podle práva platného v místě rozhodčího řízení (vydání rozhodčího nálezu). Zákon o rozhodčím

⁵⁸ Blíže Kučera, Z.: Mezinárodní právo soukromé, Brno, Doplněk, 2004, s. 17-20

⁵⁹ Pauknerová, M.: Rozhodčí řízení ve vztahu k zahraničí-otázka rozhodného práva, Právní rozhledy, 12/2003, s. 587 n.

řízení nepřipouští, aby si strany zvolily rozhodné právo pro arbitralitu sporu. Každý spor projednávaný v arbitráži na území ČR tak musí splňovat požadavky § 2 ZRŘ⁶⁰ a například nelze, aby rozhodce v ČR projednal spor z konkursu jen proto, že za právo rozhodné pro rozhodčí smlouvu bylo stranami sjednáno právo státu, který arbitráži o konkursních otázkách meze neklade. Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži je v tomto směru benevolentnější, i ta ale říká, že „*Soud může odmítnout uznání rozhodčí smlouvy, jestliže podle práva jeho státu nemůže být spor podroben rozhodčímu řízení.*“⁶¹ Způsobilost stran uzavřít rozhodčí smlouvu se řídí osobním statutem (státní příslušností fyzické osoby nebo právem, podle kterého byla právnická osoba založena), postačí však, je-li způsobilost dána podle českého práva (§3 ZMPS).⁶²

5.2 PRÁVO ROZHODNÉ PRO ARBITRÁŽNÍ PROCES

Jednou ze základních výhod arbitráže oproti řízení soudnímu je flexibilita procesních pravidel. Strany si samy mohou určit pravidla, podle kterých mají rozhodci postupovat, místo projednání sporu atd. V případě institucionálního rozhodování nejčastěji odkáží na řád příslušného stálého RS a tím i na zákon upravující rozhodčím řízení v místě sídla RS. Mohou také sjednat, že arbitráž se bude řídit jinými procesními pravidly, např. odkazem na rozhodčí pravidla UNICITRAL, nebo předpisy jiného státu (§13 odst. 3 ZRŘ).

I pro právo rozhodné pro arbitrážní proces se česká teorie⁶³ a praxe shoduje na platnosti zásady *lex fori*, přestože ZRŘ ji na rozdíl od § 48 ZMPS výslovně nezmiňuje. Volba práva, kterým se řídí rozhodčí řízení je tak nutně omezená a strany se nemohou odchýlit od kogentních ustanovení zákona a základních procesních zásad rozhodčího řízení.⁶⁴ Nemohou tedy např. sjednat sudý počet

---

⁶⁰ Viz. kapitola 2.2

⁶¹ Čl. VI. odst. 2 písm. c) EÚml

⁶² Viz. např. Rsp 186/88

⁶³ Např. Pauknerová, M.: Rozhodčí řízení ve vztahu k zahraničí-otázka rozhodného práva, Právní rozhledy, 12/2003, s. 590; Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, Praha, ASPI, 2002, s. 123

⁶⁴ Viz. kapitola 7.1

rozhodců, odchýlně stanovit, kterým okamžikem je zahájeno rozhodčí řízení, nebo se odchýlit od principu rovnosti stran. Je potřeba ovšem zmínit, že ne všechny právní systémy lpí na zásadě *lex fori* tak, jako naše úprava. V závislosti na míře liberalizace svého rozhodčího řízení některé země umožňují odsunutí procesních norem *lex fori* jako celku, jiné pouze volbu procesních předpisů v mezích kogentních ustanovení *lex fori* (jak je tomu u nás).⁶⁵

Ve velké většině rozhodčích smluv si strany zvolí právo rozhodné pro meritum sporu, procesním právem se však obchodníci již příliš nezabývají.⁶⁶ V těchto případech, pokud řízení probíhá u stálého rozhodčího soudu v ČR, je nesporné, že se na procesní postup použije jak ZRŘ tak i řád příslušného RS. Nelze přitom zapomínat ani na podpůrnou platnost OSŘ (viz. § 30 ZRŘ).

5.3 PRÁVO ROZHODNÉ PRO MERITUM SPORU

Rozhodčí řízení je specifické i tím, že rozhodování se zde nutně neřídí jen pozitivním právem. Většina světových úprav včetně té české umožňuje stranám sjednat pravomoc rozhodce rozhodovat podle *equity*. Ten pak spor rozhodne podle svého subjektivního vnímání spravedlnosti, právního cítění nebo morálních zásad. Česká úprava na rozdíl od vzorového zákona UNCITRAL a mnoha zemí však již nezná rozhodování *amiable compositeur* (viz. kapitola 2.4.3).

Pokud se strany nedohodnou na žádné z výše uvedených možností, je rozhodce povinen rozhodnout podle práva.

5.3.1 Volba práva rozhodného

Jak již bylo řečeno, ve většině případů smluvní strany pamatují na volbu práva rozhodného pro meritum sporu. Jaké právo tedy strany mohou zvolit jako právo rozhodné?

---

⁶⁵ Rozehnalová, N.: *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*, Praha, ASPI, 2002, s. 128

⁶⁶ Samuel, A.: *The Place of Arbitration and the Applicable Law*, EMP, 1-2/1998, s. 82

Naše úprava tradičně vychází ze zásady neomezené volby práva. Ta je v ZRŘ (§37) dokonce ještě širší, než v v případě ZMPS, neboť neomezuje volbu práva pouze na závazkové vztahy.⁶⁷ Strany mohou volbu práva učinit kdykoliv, nemusí být obsažená v původní smlouvě. RS při HK ČR a AK ČR judikoval, že se tak může stát například i souhlasným prohlášením stran do zápisu o ústním jednání před rozhodci.⁶⁸ Zrovna tak je možné, aby strany zvolily právo jen pro část smlouvy.

Z principu neomezené volby práva vyplývá možnost vybrat si pro meritum sporu právní řád kteréhokoliv státu bez podmínky bližšího vztahu k němu (nemusí například jít o domovské právo některé ze smluvních stran). Problém ovšem nastává u tzv. *lex mercatoria*, neboli světového obchodního práva.⁶⁹ Český přístup se rozchází s některými zahraničními zeměmi v otázce, zda lze *lex mercatoria* sjednat jako právo rozhodné pro meritum samostatně, bez odkazu na konkrétní právní řád. Některé zahraniční úpravy takovou volbu práva umožňují (např. Francie, Holandsko, Švýcarsko). V minulosti se v zahraničí objevilo několik rozhodčích nálezů založených výhradně na *lex mercatoria*, proti kterým byly podány návrhy na zrušení u národních soudů a u kterých soud rozhodl, že takové rozhodnutí je přípustné.⁷⁰ Dalším argumentem je čl. 28 odst. 1 vzorového zákona UNCITRAL, který umožňuje volbu „*práva nebo právního systému*“ („*law or legal system*“).

Naproti tomu česká teorie považuje právo a právní řád (právní systém) za synonyma,⁷¹ čímž odmítá, že by vzorový zákon UNCITRAL mezi národním a nadnárodním právem rozlišoval. Vychází z toho, že strany mohou odkázat pouze na právo platné na určitém území. To nevylučuje užití *lex mercatoria*, nebo obchodních zvyklostí, ovšem pouze v mezích národního práva. V případě českého práva tedy

⁶⁷ Mothejzíkova, J., Steiner, V.: Zákon o rozhodčím řízení, Komentář, Praha, C.H.Beck, 1996, s. 122-3

⁶⁸ Rsp 202/92

⁶⁹ Ustálená definice tohoto termínu prakticky neexistuje, srov. Kučera, Z., Pauknerová, M., Růžička, K., Zunt, V.: Úvod do práva mezinárodního obchodu, Dobrá voda, Aleš Čeněk, 2003, s. 38; Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, Praha, ASPI, 2002, s. 133-5

⁷⁰ Blíže Verbist, H.: Applicable law: relevance of trade usages, *lex mercatoria*, EMP, 1-2/1998, s. 87

⁷¹ Pauknerová, M.: Rozhodčí řízení ve vztahu k zahraničí-otázka rozhodného práva, Právní rozhledy, 12/2003, s. 592

v mezích kogentních ustanovení a přednostně před dispozitivními ustanoveními obchodního zákoníku.⁷²

Ačkoliv český přístup vnáší nepochybně větší jistotu do rozhodování sporů, domnívám se, že v případě rozhodování před rozhodci (ne již před státními soudy) by bylo akceptovatelné takové odpoutání od národních právních řádů umožnit. Nejedná se přeci ani o tak významné odpoutání od pozitivního práva jakým je rozhodování podle equity, navíc by se tím podpořila již započatá a velmi vítaná snaha o unifikaci práva mezinárodního obchodu.

5.3.2 Postup dle kolizních norem

Pokud si strany rozhodné právo neupraví, je na rozhodcích, aby ho určili. § 37 odst. 2 ZRŘ pak uvádí, že rozhodci použijí k jeho určení tuzemských kolizních norem (tedy § 10 ZMPS). Podle něj má být vybrán právní řád, jehož použití odpovídá rozumnému upořádání daného vztahu, který má k právnímu vztahu nejblíže. Dále u běžných smluvních typů uvádí, jakým právem se **zpravidla** řídí. Rozhodce se tedy může odchýlit od těchto pravidel, musí však svoji volbu jiného práva náležitě odůvodnit.

Před českou úpravou se ovšem přednostně aplikuje EÚml (kapitola 3.1.3), která ve svém článku VII. umožňuje rozhodcům použít kolizní pravidlo, které považují v daném případě za přiměřené. Toto ustanovení česká teorie orientovaná na lex fori vykládá tak, že „*je to možné jen u těch soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem, které nemají vztah k tuzemskému právu....*“⁷³ Pokud si tedy dva zahraniční subjekty (ze států, které ratifikovaly EÚml) sjednají český rozhodčí soud (jako neutrální forum) a nezvolí si při tom rozhodné právo, může český rozhodčí senát použít cizí kolizní normu (zpravidla normu z právního řádu jedné ze stran). Pokud by však jedna ze stran byla tuzemcem, je nutné použití tuzemských kolizních norem.

⁷² §264, §730 obchodního zákoníku

⁷³ Kučera, Z.: Mezinárodní právo soukromé, Brno, Doplněk, 2004, s. 170

Můžeme tedy shrnout, že výběr sudiště hraje v českém prostředí zpravidla klíčovou roli pro všechny faktory řízení s mezinárodním prvkem - přípustnost rozhodčí smlouvy, procesní předpisy, kterými se arbitráž bude řídit, kontrolní funkci státních soudů i kolizní normy, podle kterých bude vybráno rozhodné právo, pokud se na něm strany nedohodnou.

6 Stálé rozhodčí soudy v ČR a tzv. arbitrážní centra

V České republice v současnosti působí pouze tři stálé rozhodčí soudy, kterými se budu v této kapitole zabývat. Zrovna tak se však nelze vyhnout problematice tzv. arbitrážních center, kterých u nás poslední dobou přibývá, a která mohou mnohdy působit na laickou veřejnost stejně jako rozhodčí soudy stálé, i když jimi zdaleka nejsou.

6.1 JEDNOTLIVÉ STÁLÉ ROZHODČÍ SOUDY

6.1.1 Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR

Tento stálý rozhodčí soud působil v Praze již od roku 1949, kdy byl zřízen při Československé obchodní komoře. V roce 1995 došlo zákonem č. 223/1994 Sb. ke sloučení Hospodářské komory ČR a Agrární komory ČR a RS získal současný název Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Za dobu svého působení si tento rozhodčí soud získal postavení renomované instituce, na kterou se pravidelně obracejí nejen české, ale i mnohé zahraniční subjekty (soud nabízí rozhodování v mnoha světových jazycích). O kvalitách soudu svědčí i fakt, že byl v dubnu 2005 na základě Nařízení (ES) č. 874/2004 organizací EURid (The European Registry of Internet Domain Names) pověřen řešením celoevropských sporů týkajících se domén „.eu“. Rozhodčí soud byl v roce 2004 také jedním z

prvních, kdo zavedl rozhodčí řízení on-line, čili arbitráž probíhající čistě pomocí sítě Internet.

Renomé soudu tvoří především široký seznam jeho rozhodců. Na obou seznamech, které soud vede (pro mezinárodní a pro vnitrostátní spory), je zapsáno přes 200 advokátů, vysokoškolských pedagogů a odborníků z praxe, kteří za dobu existence soudu vyřešili přes 7000 sporů převážně z oblasti zahraničního obchodu.⁷⁴ O zapsání na listinu rozhodců rozhoduje předsednictvo soudu, přičemž české občanství není podmínkou.

V souladu s §13 ZRŘ vydává RS při HK ČR a AK ČR svůj Statut, Řády pro vnitrostátní a mezinárodní spory a Pravidla o nákladech řízení, nově také Pravidla pro řešení sporů o domény „.eu“ a Řád pro rozhodčí řízení on-line. Dle Statutu RS sídlí v Praze a jeho statutárním orgánem je předsednictvo složené z 13 rozhodců, které řídí soud a také rozhoduje o jeho příslušnosti. Pravidelnou činnost a administrativu RS pak zajišťuje tajemník. Kromě arbitráže provádí RS při HK ČR a AK ČR smírčí řízení. Souhlasí-li s ním obě strany, lze smírčí řízení provést i pokud již byla uzavřena rozhodčí smlouva.

6.1.2 Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno

Tento RS byl založen v lednu 1996 Českomoravskou komoditní burzou Kladno jako specializovaná instituce pro řešení sporů, vzniklých z obchodů uzavřených na Českomoravské komoditní burze Kladno, jakož i mimoburzovních obchodů s komoditami. Jedná se především o spory z právních vztahů při těžbě nerostných surovin, rostlinné a živočišné výrobě a vztahů s nimi souvisejícími. Soud obdobně jako RS při HK ČR a AK ČR vydává svůj Statut, Řád a Sazebník nákladů. Listina rozhodců, kterou soud vede je však daleko skromnější, a svědčí o menším počtu projednávaných sporů. I organizační struktura je zde podobná, soud řídí sedmičlenné předsednictvo a tajemník. Sídlem soudu je, i přes jeho název, Praha.

---

⁷⁴ http://arbcourt.cz/index.php?url=cz_rsinfo.htm

Rozhodčí soud nabízí také smírčí řízení a jiná alternativní urovnání sporů. Od roku 2000 působí též při Obchodní burze Hradec Králové, která je orientovaná na komodity v oblasti zemědělství. Specifikem řízení, jehož účelem bylo zřejmě snížení nákladů je, že veškeré spory do hodnoty 1 mil. Kč jsou řeší jediný rozhodcem, pokud strany výslovně nestanoví jinak. V ostatních sporech je příslušný tříčlenný senát.

6.1.3 Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha

Tento stálý rozhodčí soud působí při Burze cenných papírů Praha. Je specializovanou institucí pro řešení sporů z obchodů s investičními instrumenty, sporů z podnikání na kapitálovém, peněžním a pojišťovacím trhu, přičemž nemusí nutně jít jen o obchody uzavřené na Burze cenných papírů. V jeho čele stojí podobně jako u zbylých českých RS předsednictvo. Sedmičlenné předsednictvo jmenuje a odvolává tajemníka, který řídí běžnou činnost soudu. Rozhodčí soud také vydává svůj Statut a Řád a vede seznam rozhodců. Pokud není stranami dohodnuto jinak, spor rozhoduje senát složený ze tří rozhodců.

6.2 PROBLEMATIKA ARBITRÁŽNÍCH CENTER

Zájemce o problematiku rozhodčího řízení v ČR, který není dostatečně seznámen s právní úpravou, musí při internetové rešerši nabýt dojmu, že stálých rozhodčích soudů je u nás celá řada. Například prezentace internetových stránek Rozhodčího soudu České republiky,⁷⁵ který je občanským sdružením, působí na veřejnost téměř jako státní instituce. Oč se však ve skutečnosti jedná?

Jak již bylo řečeno, v ČR působí pouze tři stálé rozhodčí soudy, přičemž všechny byly zřízeny přímo zákonem.⁷⁶ Pokud na tyto soudy odkáže rozhodčí smlouva, je zřízena jejich pravomoc rozhodnout spor. Rozhodčí nálezy zde pak vydávají rozhodčí senáty nebo sami rozhodci jménem daného stálého RS. Současně s nimi se však v posledních letech u nás objevila tzv. arbitrážní (rozhodčí) centra. Jedná se

⁷⁵ <http://www.rozhodcisoud.net>

⁷⁶ Viz. kapitola 3.2.1

většinou o občanská sdružení, případně i obchodní společnosti, které sdružují rozhodce rozhodující spory ad hoc. Těmto rozhodcům pak poskytují administrativní zázemí, vydávají svůj řád (podle kterého řízení probíhá), zveřejňují seznam rozhodců, vzorovou rozhodčí doložku a působí také jako appointing authority, tedy na základě zplnomocnění stranám určují rozhodce. Z výše uvedeného vyplývá, že tyto právnické osoby nejen plní všechny funkce stálého rozhodčího soudu, ale snaží se i vyvolat dojem, že takovým soudem v podstatě jsou.

Rozhodčí řízení probíhající podle pravidel arbitrážních center je rozhodčím řízením ad hoc, což ani řády těchto institucí nezapomínají zdůraznit. Rozhodčí nálezy jsou tak vydávány jménem rozhodce ad hoc, což je spolu s faktem, že v těchto řízeních nemůže o příslušnosti rozhodce rozhodovat předsednictvo stálého RS, jediným opravdovým rozdílem oproti institucionální arbitráži. Pokud tedy strany uzavřou rozhodčí doložku doporučenou takovým arbitrážním centrem,⁷⁷ další postup se prakticky v ničem neliší od institucionální arbitráže.

Pokud se podíváme na znění § 13 odst. 1 ZRŘ, nelze, než dát za pravdu K. Růžičkovi, že činnost takových center ZRŘ jednoznačně obchází.⁷⁸ Tvrzení L. Lisseho, předsedy jednoho z rozhodčích center, že tato občanská sdružení „...byla zřízena aktem aplikace práva orgánu státní moci na základě zákona a jejich konstitucionalizace tedy rovněž splňuje podmínky...ustanovení § 13 ZRŘ.“⁷⁹ zde připomíná spíše demagogii, než právní argumentaci. Úmyslem zákonodárce zajisté nebylo zakotvit, že stálý rozhodčí soud může být zřízen na základě jakéhokoliv zákona, tedy i zákona č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů.⁸⁰

Přesto je činnost těchto center v legálních mezích ad hoc arbitráže možná. Jejich řády jsou očima zákona (§ 19 odst. 1 ZRŘ) dohodou o postupu v řízení. Strany zde

⁷⁷ Např. rozhodčí doložka Rozhodčího soudu při EACCL (<http://eaccl.com/soud>) zní: „*Veškeré majetkové spory vyplývající z této smlouvy nebo s ní související budou s vyloučením pravomoci obecných soudů řešeny v rozhodčím řízení v souladu se zákonem č. 216/1994 Sb., před jediným rozhodcem určeným Rozhodčím soudem při EACCL, IČ 269 88 879. Rozhodce bude určen a rozhodčí řízení bude vedeno dle Rozhodčího řádu Rozhodčího soudu při EACCL.*“

⁷⁸ Růžička, K.: Je rozhodčí smlouva základem rozhodčího řízení?, *Bulletin advokacie*, 10/2005, s. 53

⁷⁹ Lisse, L.: K právnímu postavení arbitrážních center, <http://www.rozhodcisoud.net>

⁸⁰ Srov. též Bělohávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, *Komentář*, Praha, C.H.Beck, 2004, s. 100

nesjednávají pravomoc arbitrážního centra, které samo není oprávněno k vedení rozhodčího řízení, nýbrž rozhodce ad hoc. Seznam rozhodců je de iure pouhým seznamem doporučených osob a zmocnění takového centra k vybrání rozhodce je určením appointing authority v souladu s § 7 odst. 1 ZRŘ.⁸¹ Je tedy možné jednoznačně odsoudit činnost těchto center, jak to činí K. Růžička, nebo je spíše akceptovat jako legální a nechtít tak vidět jejich faktickou povahu, jak to dle mého názoru činí A. Bělohávek?

L. Lisse při obraně legálnosti těchto center⁸² kromě mnoha účelových a nepřesvědčivých argumentů odkazuje na novou slovenskou úpravu (244/2002 Z.z.). Zákon o rozhodcovskom konaní našich východních sousedů je ve zřizování stálých rozhodčích soudů skutečně mnohem liberálnější a v § 12 odst. 1 říká, že „*Právnická osoba môže na základe tohoto zákona a na svoje náklady zriadiť a udržiavať stály rozhodcovský súd.*“ Na Slovensku tedy mohou stále RS zakládat jakékoli právnické osoby a paradoxem je, že některé z českých rozhodčích center jsou zřizovateli slovenských stálých rozhodčích soudů. Stejný autor dále opakovaně mluví o „trhu poskytovatelů arbitrážních služeb“, který by se měl liberalizovat. Je ovšem otázkou, jestli můžeme činnost rozhodců, tedy nalézání práva a prosazování spravedlnosti, degradovat na pouhé podnikání, které by mělo být stejně liberalizováno, jako např. prodej spotřebního zboží. Očima hospodářské soutěže bychom potom prezentace některých arbitrážních center museli vnímat jako klamavou reklamu ve smyslu § 45 obchodního zákoníku.

Postavení tzv. arbitrážních (rozhodčích) center bych tedy shrnul, jako institut, který sice obchází § 13 ZRŘ, činí tak ovšem v zákonných mezích upravující rozhodčí řízení ad hoc. Tato centra jsou v našem rozhodčím prostředí realitou, se kterou se musíme smířit. De lege ferenda bychom mohli zvážit, jak silnou regulační roli by měl stát při zřizování stálých RS mít. Současná úprava jim garantuje určitou kvalitu, na druhou stranu je úkolem státu spíše garantovat kvalitu soudního rozhodování než

---

⁸¹ Bělohávek, A.: Rozhodčí řízení ad hoc vs. řízení před stálými rozhodčími soudy a postavení tzv. rozhodčích center, *Bulletin advokacie*, 10/2005, s. 54-8

⁸² Lisse, L.: K právnímu postavení arbitrážních center, <http://www.rozhodcisoud.net>

rozhodování rozhodců, které vyplývá z mnohem větší smluvní volnosti a tím i odpovědnosti stran. Osobně bych si dovedl představit, že by stálé RS mohly volně zřizovat kvalifikované právnické osoby, typicky obchodní komory a jiná sdružení podnikatelů. Úkolem zákona by pak bylo stanovit kvalifikační kritéria pro takovou právnickou osobu tak, aby jí nemohlo být občanské sdružení o třech členech, popřípadě začínající ostravská advokátní kancelář.

7. Řízení před Rozhodčím soudem při HK ČR a AK ČR

Tato kapitola si nedává za cíl podrobně popsat postup rozhodčího soudu od podání rozhodčí žaloby do vydání rozhodčího nálezu, což by bylo téma rozsahem odpovídající samostatné diplomové práci. Cílem je pouze nastínit základní principy procesu řízení před stálým rozhodčím soudem na příkladu nejvýznamnějšího stálého RS u nás. Ze stejného důvodu zde (i přes nesmírnou zajímavost problematiky) ponechám stranou rozhodčí řízení on-line a rozhodčí řízení o domény „.eu“.

7.1 ZÁSADY ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ

Přestože se strany uzavřením rozhodčí smlouvy dobrovolně zbavují práva na projednání sporu před státním soudem, a tím i některých ústavních záruk garantujících spravedlivý proces (veřejnost, ústnost, dvouinstančnost), neznamená to, že by rozhodčí řízení nebylo ovládáno základními zásadami, které i zde garantují spravedlivé rozhodnutí sporu. Je proto nezbytné podat alespoň stručný výčet těchto zásad.⁸³

Zásada rovnosti – všichni účastníci mají v rozhodčím řízení stejná práva a povinnosti, stejnou příležitost k naplnění svých procesních i hmotných práv;

---

⁸³ Zdrojem přehledu jsou především: Schelle, K., Schelle, I.: *Rozhodčí řízení*, Praha, Eurolex Bohemia, 2002, s. 56-65; Mothejzík, J., Steiner, V.: *Zákon o rozhodčím řízení, Komentář*, Praha, C.H.Beck, 1996, s. 76-8; Růžička, K.: *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*, Plzeň, Aleš Čeněk, 2005, s. 99

k naplnění této zásady je nutná také nestrannost a nepodjatost rozhodců nebo možnost přibrání tlumočníka.

Zásada dispoziční – je zde silnější než v klasickém řízení soudním; je vyjádřena zejména v dohodě stran o postupu v řízení, možnosti vypustit ústní jednání, určit místo projednání sporu a dále volně disponovat sporem, tedy např. vzít zpět žalobu, uzavřít smír, uznat nárok protistrany apod.

Zásada objektivní pravdy – i rozhodce je povinen řádně zjistit skutkový stav věci jako základ pro spravedlivý rozhodčí nález; podpůrně k ní působí **zásada projednací**, tedy povinnost rozhodců postupovat tak, aby zjistili skutkový stav věci.

Zásada neformálnosti a rychlosti – vyjadřuje smysl, proč strany volí rozhodčí řízení místo řešení soudní cestou; strany mohou určit rozhodcům procesní pravidla, jednacím jazyk apod., rozhodčího řízení je jednoinstanční, méně formální, a tedy i levnější.

Zásada neveřejnosti – je další výhodou proti řízení soudnímu ceněnou zejména v obchodních sporech, chrání obchodní tajemství, soukromí stran apod.

Zásada volného hodnocení důkazů – zde má stejný význam jako v řízení soudním; rozhodce hodnotí důkazy, jež provedl, volně, podle svého vnitřního přesvědčení, přitom hodnotí každý důkaz jednotlivě a zároveň všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti.

Zásada ústnosti a přímosti – pokud strany nedohodnou jinak (tedy, že senát může spor rozhodnout pouze na základě předložených písemných dokumentů), koná se ústní řízení před rozhodci a ti primárně rozhodují na základě poznatků získaných ústně od účastníků nebo jejich zástupců.

7.2 PRŮBĚH ŘÍZENÍ PŘED ROZHODČÍM SOUDEM PŘI HK ČR A AK ČR

Jak již bylo řečeno, řídí se řízení před RS při HK ČR a AK ČR příslušným řádem pro vnitrostátní nebo řádem pro mezinárodní spory. Vnitrostátním sporem je spor, kde všechny strany jsou českými subjekty, užije se českého hmotného práva a řízení probíhá v češtině (popř. slovenštině). Místem ústního jednání dle obou řádů je zpravidla sídlo soudu v Praze a ústní jednání se koná v češtině, obojí není-li sjednáno jinak.

7.2.1 Zahájení řízení

Rozhodčí řízení se zahajuje podáním žaloby Rozhodčímu soudu. RS se však žalobou nezabývá, dokud nedojde k zaplacení poplatků za rozhodčí řízení (§ 16 odst. 1 obou řádů). Oba řády stanoví náležitosti žaloby, kterými jsou podrobné označení stran, nárok žalobce a jeho podpis, dále by žaloba měla obsahovat poukaz na založení pravomoci RS, skutkové a právní okolnosti, hodnotu sporu (od které se odvozují náklady řízení), doklad o zaplacení poplatků a jmenování rozhodce. Tímto úkonem jsou určeny strany sporu, tedy žalobce a žalovaný. I v rozhodčím řízení je možné společenství účastníků, vedlejší účastenství, přistoupení účastníka a také procesní nástupnictví.⁸⁴

Pokud žalobce uvedené náležitosti neuvede, vyzve jej tajemník RS k jejich doplnění a stanoví dodatečnou lhůtu. Nezaplacení poplatků po opakované výzvě tajemníka je důvodem zastavení řízení. Tajemník poté uvědomí žalovanou stranu a vyzve ji, aby se do 30 dnů (15 dnů u sporů vnitrostátních) k žalobě vyjádřila a jmenovala rozhodce, nebo požádala o jeho jmenování předsedu RS. Jmenování rozhodce následně zvolí předsedu rozhodčího senátu. V případě jediného rozhodce je potřebná dohoda stran, jinak opět jmenuje předseda RS. Žalovaná strana může

---

⁸⁴ Podrobněji viz. Schelle, K., Schelle, I.: *Rozhodčí řízení*, Praha, Eurolex Bohemia, 2002, s. 66-71

zůstat pasivní a nereagovat, nebo naopak uznat žalobní nároky, žalobě odporovat a vznést protiargumenty, nebo podat protižalobu.⁸⁵

Každá strana může **do zahájení ústního jednání** odmítnout rozhodce (viz. kapitola 4.2) a také **při jejím prvním procesním úkonu**⁸⁶ zpochybnit pravomoc RS projednat spor. Pokud tak učiní, nebo pokud mají samotní rozhodci pochybnosti o příslušnosti RS, rozhoduje u mezinárodních sporů o pravomoci předsednictvo RS při HK ČR a AK ČR, u sporů vnitrostátních samotný rozhodčí senát (který si také může vyžádat stanovisko předsednictva). Rozhodující subjekt buď námitku zamítne, nebo, pokud ji shledá oprávněnou, usnesením rozhodne o zastavení řízení. Důvodem nedostatku pravomoci může nejčastěji být neplatná rozhodčí smlouva, případně nedostatek arbitrality.

V závěru počáteční fáze rozhodčího řízení ustanovený rozhodčí senát písemně předvolá strany k ústnímu jednání tak, aby měly alespoň 30 (u vnitrostátních sporů alespoň 10) dnů na přípravu, a případně od nich vyžádá další písemná stanoviska a důkazy.

7.2.2 Průběh řízení

Pokud se strany nedohodly na tzv. **zjednodušeném řízení** (§ 27 obou řádů), při kterém senát rozhoduje pouze na základě písemností předložených stranami, projednává se spor na neveřejném zasedání ústně. Se souhlasem senátu a stran se mohou jednání zúčastnit i další osoby. Jinou možností zjednodušeného řízení je dohoda stran, že nepožadují odůvodnění rozhodčího nálezu. Jednání se může uskutečnit i bez přítomnosti jedné ze stran, jestliže ta s tím souhlasí, nebo se nedostaví, ač byla řádně uvědoměna. Strany se mohou řízení zúčastnit samy, nebo být zastoupeny zmocněncem, přičemž podmínky jsou v rozhodčím řízení poměrně benevolentní (zástupce nemusí ovládat český jazyk, nemusí být českým ani evropským advokátem, plná moc nemusí být úředně ověřena...).

---

⁸⁵ Růžička, K.: *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*, Pízeň, Aleš Čeněk, 2005, s. 74-6

⁸⁶ Srov. Rsp 151/01

Zajímavým institutem je i tzv. **urychlené řízení**, na kterém se strany mohou dohodnout a požádat o něj RS. V takovém případě se za zvýšení poplatku za rozhodčí řízení stanovuje pevně doba, do které musí RS vydat rozhodčí nález, případně usnesení o zastavení řízení. Délka doby záleží na tom, zda se urychlené řízení koná na žádost obou stran, nebo pouze žalobce (výjimečně i žalovaného) a pohybuje se od jednoho do čtyř měsíců.

Povinností senátu je v každé fázi vyzvat strany ke smírnému řešení sporu a za tím účelem dávat návrhy a podněty. Na rozdíl od civilních soudů rozhodčí senát nemůže jako soukromoprávní subjekt vydat předběžné opatření. Pokud by se však ukázalo, že může být ohrožen výkon rozhodčího nálezu, může tak na návrh strany učinit civilní soud.

Strana musí požádat o případnou změnu termínu ústního jednání nejméně dva dny předem (resp. v dostatečném předstihu u sporů mezinárodních), aby mohly být zúčastněné osoby včas informovány. O odročení pak rozhoduje senát. O ústním jednání se vždy vede zápis, který podepisují všechny zúčastněné strany. Oba řády pak v § 30 podrobně stanoví náležitosti zápisu.

Podle § 31 obou řádů jsou strany povinny dokázat okolnosti, na které se odvolávají. Rozhodčí senát důkazy provádí, nemá ovšem, jako soukromoprávní instituce, stejná oprávnění jako soudce státního soudu. Nemůže především nijak nutit svědka, aby se dostavil k ústnímu jednání a svědčil, nemá také právo vynutit si vydání listiny od třetí osoby. V takovém případě však umožňuje § 20 odst. 2 ZRR, aby rozhodčí senát požádal o provedení důkazu státní soud, který je za podmínky přípustnosti povinen rozhodcům vyhovět. Rozhodčí senát také může na náklady stran pověřit znalce vypracováním znaleckého posudku a hodnotit jakékoliv další důkazní prostředky obdobně jako soudce. Přitom vychází z již zmíněné zásady volného hodnocení důkazů.

7.2.3 Skončení řízení

Řízení před RS při HK ČR a AK ČR končí vydáním **rozhodčího nálezu**, nebo **usnesením o zastavení řízení**, pokud není rozhodnuto o merituu věci. Případy, kdy řízení končí usnesením vyjmenovává § 40 odst. 2 obou řádů. Jedná se o případ, kdy žalobce stáhne žalobu, strany v řízení uzavřely smír, není dána pravomoc RS spor rozhodnout, nebo nebyl zaplacen poplatek za rozhodčí řízení. Kromě toho připadá usnesení o zastavení řízení v úvahu např. v případě úmrtí strany, ukončení konkursního řízení nebo pokud žalobce netrvá na projednání sporu, ale nevezme žalobu zpět.⁸⁷ V případě smíru lze ovšem Na výslovnou žádost stran lze vydat i rozhodčí nález podle smíru mezi nimi uzavřeného.

V ostatních případech rozhodčí senát ukončí ústní jednání a přistoupí k vydání rozhodčího nálezu. Ten je konečným rozhodnutím rozhodce/rozhodčího senátu ve věci samé a po doručení stranám, jsou mu přiznávány stejné právní účinky jako pravomocnému soudnímu rozhodnutí.⁸⁸ Rozhodci se na něm usnášejí na neveřejném hlasování prostou většinou hlasů. Výrok se poté vyhláší přítomným stranám zpravidla ústně a následně se písemně doručuje. Kromě členů rozhodčího senátu ho podepisuje i předseda a tajemník RS. Vzhledem k jednoinstančnosti arbitráže je rozhodčí nález rozhodnutím konečným a soudně vykonatelným. § 26 ZRŘ však umožňuje opravy evidentních chyb v psaní a počtech, přičemž oprava musí být podepsána a doručena stejně jako rozhodčí nález. Důležitým institutem obou řádů je i doplnění rozhodčího nálezu (§ 38). Pokud nález neosahuje odpověď na všechny otázky, musí být na žádost strany, podanou do 30 dnů od doručení nálezu, doplněn.

Je třeba se zmínit i o tzv. mezitímním nebo částečném rozhodčím nálezu (§ 34 odst. 3, 4 obou řádů). Vydáním takových nálezů řízení nekončí, řeší obvykle pouze část problému. **Mezitímním rozhodčím nálezem** může senát rozhodnout o oprávněnosti nebo neoprávněnosti nároku s tím, že pokud je nárok oprávněný, bude se v dalším

---

⁸⁷ Růžička, K.: *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*, Plzeň, Aleš Čeněk, 2005, s. 135-6

⁸⁸ Růžička, K.: *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*, Plzeň, Aleš Čeněk, 2005, s. 138

řízení jednat o jeho výši. Naproti tomu **částečným rozhodčím nálezem** senát rozhoduje o té části předmětu sporu, která je již dostatečně vyjasněna, a zbytek ponechává na další řízení. Přitom pro oba typy nálezů platí stejná ustanovení, jako pro rozhodčí nález konečný.

Doručený rozhodčí nález se opatří doložkou vykonatelnosti a je spolu s ostatními listinami po 20 let archivován RS při HK ČR a AK ČR. Tyto dokumenty jsou stejně jako celé řízení neveřejné, nahlížet do nich mohou jen strany, příslušní rozhodci a vedlejší účastníci sporu. Bez toho, aby byli rozhodci zbaveni mlčenlivosti, nejsou dokumenty přístupné ani státním orgánům.

7.2.4 Náklady řízení

Jednou z výhod institucionálního rozhodčího řízení je i fakt, že strana dopředu ví, kolik ji projednání sporu bude stát.⁸⁹ RS při HK ČR a AK ČR totiž stanoví sazby všech poplatků v přílohách obou řádů. Jedná se o již zmíněná Pravidla o nákladech řízení a Sazebník nákladů rozhodčího řízení, přičemž řízení o vnitrostátních sporech je podle nich výrazně levnější než řízení mezinárodní.

Stranám vznikají následující druhy nákladů: poplatky za rozhodčí řízení, zvláštní náklady vznikající RS, vlastní výlohy stran a paušál za správní náklady RS, který se u vnitrostátních sporů neplatí. **Poplatek za rozhodčí řízení** se vybírá podle hodnoty sporu a jeho zaplacení je podmínkou projednání řízení. Konkrétní výši stanoví Sazebníky obou řádů. Poplatek jde po rozhodnutí sporu zpravidla k tíži strany, která neměla ve věci úspěch. **Zvláštní náklady vznikající RS**, jsou například náklady na znalečné, tlumočnicka, konání jednání mimo sídlo RS apod. Strany zpravidla musí zaplatit zálohu, která tyto náklady kryje, a o jejich hrazení se rozhoduje až v rozhodčím nález (resp. usnesení o zastavení řízení). **Vlastní výlohy stran** (náklady zastoupení, cestovné apod.) si pak každá ze stran nese v průběhu řízení sama a po rozhodnutí sporu je zpravidla hradí strana, která neměla úspěch. Pro paušál za **správní náklady RS** platí totéž co pro poplatek za rozhodčí řízení s tím,

---

⁸⁹ Praktický kalkulátor poplatků pro strany viz. http://arbcourt.cz/index.php?url=cz_kalkulator.php

že není stanoven procentní sazbou, ale fixní částkou s pevným spodním a horním limitem v závislosti na hodnotě sporu.

8. Vybrané stálé rozhodčí soudy v zahraničí

Tato práce se doposud zabývala především rozhodčím řízením v České republice. Nyní bych rád stručně popsal pouze některé ze stálých rozhodčích soudů v zahraničí, které dle mého názoru vynikají svým významem a zajímavostí. Stálých rozhodčích soudů jsou totiž na celém světě desítky ne-li stovky, a tak není v možnostech této práce zmínit se ani o všech významných z nich.

8.1 ROZHODČÍ SOUD MEZINÁRODNÍ OBCHODNÍ KOMORY V PAŘÍŽI

Celým názvem International Court of Arbitration of the International Chamber of Commerce (ICC Court) byl založen již v roce 1923 při Mezinárodní obchodní komoře v Paříži. Mezinárodní obchodní komora je organizací, která sdružuje více než 70 národních výborů (national committees) a podporuje zejména rozvoj mezinárodního obchodu. Úkolem soudu bylo a je podporovat mezinárodní arbitráž. Před druhou světovou válkou a zejména po ní se stal vzorem pro zakládání dalších stálých rozhodčích institucí.⁹⁰ V čele ICC Court stojí předseda (podporovaný sekretariátem) a plenární zasedání, které se skládá z 64 členů jmenovaných radou ICC na návrh národních výborů. Předseda má dle řádu poměrně silné postavení a může sám činit naléhavá rozhodnutí.

---

⁹⁰ Raban, P.: Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí, Praha, C.H. Beck, 2004, s. 175-6

Průběh rozhodčího řízení upravuje Rozhodčí řád ICC, který vydává rada ICC. Poslední znění řádu z roku 1998 již umožňuje proti dřívějšímu řešit i spory vnitrostátní. Místem jednání nemusí být pouze sídlo soudu v Paříži, ale jakékoliv místo, které si strany dohodnou (většina arbitráží probíhá v západní Evropě, zejména Francii, Švýcarsku a Velké Británii⁹¹). Totéž platí i o jazyku řízení, což potvrzuje, že ICC Court je skutečně mezinárodní institucí, a ne pouze francouzským rozhodčím soudem. Na rozdíl od RS při HK ČR a AK ČR zde platí, že pokud se strany nedohodly na rozhodčím senátu, rozhoduje spor jediný rozhodce. Pokud se strany nedomluví, jmenuje rozhodce výbor soudu dle návrhů několika národních výborů z jednotlivých zemí zastoupených v ICC. Jediný rozhodce a předseda senátu mají být zpravidla jiné státní příslušnosti než strany sporu. Zajímavostí je, že ICC Court nevede žádný seznam rozhodců, řídí se pouze návrhy jednotlivých národních výborů.

Kromě samotné arbitráže nabízí ICC Court služby jako appointing authority, smírčí řízení podle ADR řádu, expertní řízení a předarbitrážní řízení.

8.2 MEZINÁRONÍ STŘEDISKO PRO ŘEŠENÍ SPORŮ Z INVESTIC

International Centre for Settlement of Investment Disputes (ICSID) působí na základě Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států z roku 1965 (Washingtonská úmluva)⁹² při Světové bance ve Washingtonu. Zabývá se speciální problematikou sporů z investic, které probíhají mezi suverénním státem a investorem (fyzickou nebo právnickou osobou z jiného státu). Díky speciálním (a na první pohled nerovnoprávním) subjektům se taková arbitráž považuje za tzv. hybridní („mixed arbitration“,⁹³ „gemischte Schiedsgerichtbarkeit“) Signatářské státy Washingtonské úmluvy, mezi které patří i ČR, se zavázaly k respektování jak výsledku arbitrážních sporů řešených Střediskem, tak i k uznání a výkonu jeho

⁹¹ Collier, J., Lowe, V.: *The Settlement of Disputes in International Law*, Oxford University Press, 1999, s. 48

⁹² Viz. kapitola 3.1.4

⁹³ Collier, J., Lowe, V.: *The Settlement of Disputes in International Law*, Oxford University Press, 1999, s. 59 n.

rozhodčích nálezů na svém území. Samotná Washingtonská úmluva nestanoví rozhodčí řízení před Střediskem jako obligatorní způsob řešení investičních sporů, může tak ale učinit např. bilaterální smlouva o ochraně investic nebo rozhodčí doložka v jiné smlouvě.⁹⁴ V případě smluvení pravomoci ICSID tak mají investoři zaručený skutečně vysoký stupeň ochrany investovaných prostředků.

Z počátku své existence nebylo rozhodčí řízení před Střediskem příliš využívaným instrumentem řešení investičních sporů. Situace se však v posledních dvou dekadách výrazně změnila. Podle čl. 25 Washingtonské úmluvy je podmínkou pravomoci Střediska, že jde o spor z investice mezi smluvním státem a občanem jiného smluvního státu, u kterého strany písemně souhlasily s pravomocí Střediska. Souhlas ze strany státu je často vyjádřen v bilaterální smlouvě s domovským státem protistrany, akceptovatelný je i závazek stanovený vnitrostátním zákonodárstvím státu.⁹⁵

Středisko je řízené správní radou, ve které má každý smluvní stát svého zástupce. Předsedou rady je prezident Světové banky. Rada vydává pravidla pro rozhodčí řízení, smírčí řízení a volí generálního tajemníka, který řídí činnost Střediska. Každý smluvní stát je oprávněn jmenovat čtyři rozhodce do seznamu rozhodců vedeného Střediskem, právní vzdělání není podmínkou. Strany sporu mohou jmenovat i rozhodce mimo seznam, předseda správní rady je však rozsahem seznamu vázán.⁹⁶

Specialitou a zároveň zdrojem počátečních obav, že řízení před ICSID bude de facto dvouinstanční, bylo zakotvení možnosti zrušení rozhodčího nálezu kvůli závažným procesním nedostatkům v řízení (čl. 52 odst. 2 Washingtonské úmluvy). V takovém případě rozhoduje na návrh strany podaný do 120 dnů od vydání rozhodčího nálezu tříčlenný výbor ad hoc.⁹⁷

---

⁹⁴ Šturma, P.: K problematice dvoustranných dohod o ochraně investic a řešení sporů z nich, *Právník* 12/2001, s. 1273

⁹⁵ Šturma, P.: K problematice dvoustranných dohod o ochraně investic a řešení sporů z nich, *Právník* 12/2001, s. 1276

⁹⁶ Hirsch, M.: *The Arbitration Mechanism of the International Center for the Settlement of Investment Disputes*, Dordrecht, Martinus Nijhoff Publisher, 1993, s. 26-8

⁹⁷ Herdegen, M.: *Internationales Wirtschaftsrecht*, München, C.H.Beck, 2003, s. 260

8.3 MEZINÁRODNÍ ROZHODČÍ SOUD V LONDÝNĚ

London Court of International Arbitration (LCIA) byl založen již v roce 1892 a patří tak jednoznačně k nestarším stálým rozhodčím institucím. Soud se vymezuje jako silně mezinárodní a neanglická instituce, do jeho pravomoci patří pouze spory mezinárodní. Je oblíbeným místem arbitrází týkající se bankovníctví a financí vůbec. Zajímavá je jeho právní forma. LCIA je obchodní společností, jejími společníky jsou zastupitelstvo města Londýna, londýnská obchodní a průmyslová komora a Královský institut rozhodců. Organizační strukturu tvoří předsednictvo, samotný LCIA soud (tedy jeho členové) a tajemník, který činnost soudu vede.⁹⁸

Místem rozhodčího řízení před LCIA nemusí být, a často není, Londýn. Jazykem řízení je pak jazyk rozhodčí doložky, není-li sjednáno jinak. Jediný rozhodce, nebo rozhodci rozhodčího senátu (pokud se strany nedohodly, jmenuje soud zpravidla rozhodce jednoho), nemusí být nutně uveden na seznamu rozhodců vedeném LCIA. Předseda senátu, nebo jediný rozhodce ovšem musí být jiné národnosti než strany sporu. Zvláštností oproti jiným soudům je, že pokud strany výslovně nesjednaly jinak, provede výběr rozhodců LCIA. Poplatky za rozhodčí řízení se pak v Londýně neodvíjejí od výše sporné částky, ale účtují se hodinovou sazbou.⁹⁹

LCIA obdobně jako většina stálých RS nabízí také mediační služby, expertní posouzení, služby appointing authority apod.

8.4 ROZHODČÍ INSTITUT STOCKHOLMSKÉ OBCHODNÍ KOMORY

Tento stálý rozhodčí soud, anglickým názvem Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce (SCC Institut), je již tradičně velmi oblíbený jako neutrální sudiště pro spory mezi Východem a Západem. Byl založen jako součást Stockholmské obchodní komory v roce 1917 a dodnes je její nesamostatnou

---

⁹⁸ Podrobněji viz. Raban, P.: *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*, Praha, C.H. Beck, 2004, s. 179-83

⁹⁹ Viz. <http://www.lcia-arbitration.com/>

součástí. Orgány SCC Institutu jsou dvanáctičlenné představenstvo jmenované Stockholmskou obchodní komorou a Sekretariát vedený generálním tajemníkem.

SCC Institut byl původně založen pouze pro vnitrostátní spory, postupem času se stal zejména vykonavatelem mezinárodní arbitráže. Teprve v 80. letech minulého století ale odstranil poslední překážku skutečně mezinárodní instituce, když umožnil provádět rozhodčí řízení i mimo území Švédska. Většina arbitráží u něj probíhá podle Řádu (SCC Rules), jehož poslední verze je z 1.1.2007. Institut dále vydal Pravidla smírčího institutu SCC, Pravidla pro rozhodčí řízení týkající pojišťovnictví, Pravidla pro zrychlené řízení a Pravidla řízení a asistence podle Rozhodčích pravidel UNCITRAL a vede podle nich příslušná řízení.¹⁰⁰

Rozhodci, které jmenují strany nebo představenstvo SCC Institutu, nesmí mít v případě mezinárodního sporu stejnou státní příslušnost jako některá ze stran. Zajímavostí je, že Řád SCC nijak nerozlišuje řízení vnitrostátní od řízení mezinárodního, jak tomu je například u RS při HK ČR a AK ČR.

8.5 MEZINÁRODNÍ ROZHODČÍ SOUD OBCHODNÍ KOMORY RAKOUSKA

Vídeňský Mezinárodní rozhodčí soud (Internationales Schiedsgericht der Wirtschaftskammer Österreich) jsem na závěr tohoto stručného přehledu vybral zejména kvůli jeho relevanci pro české právní a podnikatelské prostředí. Podobně jako Stockholmský Institut, jeho oblíbenost těží zejména z neutrality sídla, a je tak dalším častým místem arbitráží mezi Východem a Západem. Na rozdíl od SCC Institutu se však Vídeňský soud zabývá pouze mezinárodními spory. Pro vnitrostátní spory jsou v Rakousku příslušné stále rozhodčí soudy při jednotlivých zemských obchodních komorách (Landeskammern).

Vídeňský RS byl založen Obchodní komorou Rakouska (tehdy Spolkovou komorou) v roce 1975 a patří tak k mladším institucím svého druhu v Evropě.

---

¹⁰⁰ <http://www.sccinstitute.com/uk/About/>

Strukturu i rozhodčí řízení Vídeňského RS upravují Vídeňská pravidla (Wiener Regeln), jak se řád tohoto RS nazývá. V čele soudu stojí pětičlenné předsednictvo, generální tajemník, který vede sekretariát soudu, a mezinárodní rada složená odborníků jako poradní orgán.

Není-li sjednáno jinak, koná se rozhodčí řízení ve Vídni, rozhodčí senát však může rozhodnout, že se bude konat i na jiném místě. Rozhodčí senát se i zde skládá z jednoho nebo tří rozhodců, přičemž strany nejsou nijak omezeny v jejich výběru. Může jím tedy být i osoba stejné národnosti jako jednu ze stran. Pokud strany rozhodce nejmenují, učiní tak předsednictvo RS. Komunikace s RS může probíhat a německém a anglickém jazyce. Náklady rozhodčího řízení jsou i ve Vídni závislé od výše předmětu sporu. Závěr Vídeňských pravidel stručně upravuje též proces smírčího řízení. Osoba, jež neúspěšně smírčí řízení vedla, nemůže být v případě dalšího rozhodčího řízení v téže věci jmenována rozhodcem.¹⁰¹

---

¹⁰¹ <http://www.wko.at/arbitration/>

9. Závěr

Rozhodčí řízení je dnes již rovnocennou a plně respektovanou variantou klasického řízení soudního. Kromě jeho praktických výhod, snadného uznávání a výkonu, ale i zdoluhavosti našeho justičního systému k tomu nepochybně přispěla jeho institucionalizace. Vytvořením stálých rozhodčích soudů vzniklo stabilní, spolehlivé a přesto flexibilní prostředí pro rozhodování sporů a také důležitá půda pro jeho další rozvoj. Právě svázanost rozhodčího řízení s obchodem vyžaduje neustálý vývoj a schopnost přizpůsobovat se aktuálním požadavkům stran. Domnívám se, že Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR těmto požadavkům čelí velmi dobře. Lze tak soudit nejenom ze stále se zvyšujícího počtu sporů, ale i z rozšiřujících se možností, které tento soud nabízí (řízení on-line, spory o domény „.eu“ atd.).

K dobrému fungování rozhodčího řízení je potřebná kvalitní zákonná úprava. Vnímám jako jednoznačné pozitivum, že současně platná norma umožňuje provádět arbitráž v daleko širším okruhu sporů, než tomu bylo v minulosti. Český zákon o rozhodčím řízení je i ve srovnání se zahraničím kvalitní úpravou a dobrým základem provádění rozhodčího řízení v ČR. Ani kvalitní zákonná úprava by však neměla zůstat strnulá. Pokud zvyšující se obliba rozhodčího řízení vytváří tlak na určitou liberalizaci možností zakládání stálých rozhodčích soudů, měli bychom se této výzvě postavit čelem. Neměli bychom se spokojit se stavem, kdy je zákon obcházen, přicházíme tak o možnost tuto sféru účinně regulovat.

Jistou liberalizací by si podle mého názoru zasloužilo i nazírání na užití *lex mercatoria*, jakožto práva rozhodného pro meritum sporu projednávaného před

rozhodčím soudem. Smluvní volnosti by se v tomto případě měla dát přednost, a to i přes praktické problémy, které použití takového systému většinou nepsaných norem přináší. Zahraniční zkušenosti ukazují, že liberálnější pohled na tuto problematiku není nereálný.

Zvyšující se obliba rozhodčího řízení zákonitě vyvolává zájem i diskuse nad teoretickými koncepcemi, na kterých toto řízení stojí. Je velmi dobře, že taková diskuse u nás probíhá. I když se neztotožňuji s názorem Ústavního soudu na právní povahu rozhodčího řízení, je nakonec zásadnější, že Ústavní soud konstantně odmítá ústavní stížnosti směřující proti rozhodčím nálezům, a nezpochybňuje tak jejich závaznost, než odůvodnění kterým tak činí. Samotné projednání takové stížnosti by totiž mohlo zásadně otřást důvěrou, které se u nás zejména institucionální rozhodčí řízení těší.

Seznam literatury

- 1) Bělohlávek, A.: Osoba rozhodce v rozhodčím řízení, Právní rádce, 10/2003
- 2) Bělohlávek, A.: Rozhodčí řízení a komunitární právo, Právní rozhledy, Příloha Evropské právo, 10/2002
- 3) Bělohlávek, A.: Rozhodčí řízení ad hoc vs. řízení před stálými rozhodčími soudy a postavení tzv. rozhodčích center, Bulletin advokacie, 10/2005
- 4) Bělohlávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář, Praha, C.H.Beck, 2004
- 5) Bühring-Uhle, Ch.: Arbitration and Mediation in International Business, Haag, Kluwer Law International, 1996
- 6) Collier, J., Lowe, V.: The Settlement of Disputes in International Law, Oxford University Press, 1999
- 7) Herdegen, M.: Internationales Wirtschaftsrecht, München, C.H.Beck, 2003
- 8) Hirsch, M.: The Arbitration Mechanism of the International Center for the Settlement of Investment Disputes, Dordrecht, Martinus Nijhoff Publisher, 1993
- 9) http://arbcourt.cz/index.php?url=cz_rsinfo.htm
- 10) <http://www.finarbitr.cz/>
- 11) <http://www.iccwbo.org/court/arbitration/>
- 12) <http://www.lcia-arbitration.com/>
- 13) <http://www.sccinstitute.com/uk/About/>
- 14) http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration.html
- 15) <http://www.wko.at/arbitration/>
- 16) <http://www.worldbank.org/icsid/>
- 17) Kučera, Z., Pauknerová, M., Růžička, K., Zunt, V.: Úvod do práva mezinárodního obchodu, Dobrá voda, Aleš Čeněk, 2003
- 18) Kučera, Z.: Mezinárodní právo soukromé, Brno, Doplněk, 2004
- 19) Lisse, L.: K právnímu postavení arbitrážních center, <http://www.rozhodcisoud.net>

- 20) Lüke, G., Wax, P.: Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung, Mnichov, C.H.Beck, 2001
- 21) Merčila, J.G.: International Dispute Settlement, Cambridge, Cambridge University Press, 1998
- 22) Mothejzíková, J. Steiner, V.: Zákon o rozhodčím řízení, Komentář, Praha, C.H.Beck, 1996
- 23) Oehmke, T.: International Arbitration, New York, LCPC, 1990
- 24) Pauknerová, M.: Rozhodčí řízení ve vztahu k zahraničí-otázka rozhodného práva, Právní rozhledy, 12/2003
- 25) Pecha, R.: K právní povaze rozhodčích nálezů, Bulletin advokacie, 5/2003
- 26) Popov, S.: Osoba rozhodce, Bulletin advokacie, 6/2006
- 27) Raban, P.: Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí, Praha, C.H. Beck, 2004
- 28) Retrospektiva (Rejstřík rozhodnutí) Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR 1989-94, 1995, 1996-97, 1998-2000, 2001, 2002
- 29) Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, Praha, ASPI, 2002
- 30) Růžička, K.: Je rozhodčí smlouva základem rozhodčího řízení?, Bulletin advokacie, 10/2005
- 31) Růžička, K.: K otázce právní povahy rozhodčího řízení, Bulletin advokacie, 5/2003
- 32) Růžička, K.: Mezinárodní obchodní arbitráž, Plzeň, Prospektum, 1997
- 33) Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR, Plzeň, Aleš Čeněk, 2005
- 34) Samuel, A.: The Place of Arbitration and the Applicable Law, EMP, 1-2/1998
- 35) Schelle, K., Schelle, I.: Rozhodčí řízení, Praha, Eurolex Bohemia, 2002
- 36) Šturma, P.: K problematice dvoustranných dohod o ochraně investic a řešení sporů z nich, Právník, 12/2001
- 37) Verbist, H.: Applicable law: relevance of trade usages, lex mercatoria, EMP, 1-2/1998